3 1761 08098597 1

PG
3948
F7P7
1913a

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

http://www.archive.org/details/pryhodydonkikhot00fran

24

1902

ПРИГОДИ
ДОН КІХОТА.

З ЕСПАНСЬКОЇ ПОВІСТИ

ПЕРЕЛОЖИВ

Іван Франко.

Третє поправлене виданє.

У ЛЬВОВІ, 1913.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ.

зареєстрованої спілки з обмеженою порукою у Львові

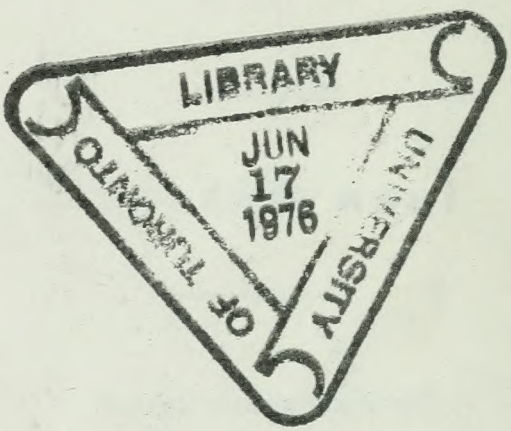

PG
3948
F7P7
1913a

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

Міґуель Сервантес і його Дон Кіхот.

Міґуель (Михайло) Сервантес де Сааведра, сл-
ний еспанський письменник, родив ся в почат у
жовтня 1547 р. в еспанськім місті Алькаля де Ге-
рес із старого шляхотського, хоч і зубожілого ро у.
Вчив ся 2 роки в славнім тоді університеті в Са-
манці, з разу богословія, яке незабаром покинув, -
нявши ся літературою. Від р. 1568 перейшов до -
дриту, де почав писати поезії,. повісти й драми. -
писанє не давало йому нїякого доходу, і вже 1569 р.
він із біди мусїв покинути рідний край і подав ся до
Італії, де наняв ся на службу до богатого кардин а
Джуліо де Аквавіва в Римі трохи що не за льо я.
Сю службу він сприкрив собі швидко, і вже 1570 р.
вступив до еспансько-неаполїтанського війська, о-
трого начальником був славний воєвода тих ча в,
Дон Жуан австрійський. Сервантес відзначив ся
в славній битві під Лєпанто 1571 р., де одержав о-
тири рани. Хоч хорий на пропасницю, він стануво
бою разом зі своїм братом, держав ся хоробро, с-
тив лїву руку, і одержав із рук самого Дон Жу а
перед цїлим полком почесну відзнаку. Пролежа ш
всю зиму в шпиталї в Мессинї на Сицилії і ледви -
лїчивши ся з тяжких ран, він брав участь у похо ах
Еспанців на Туніс і Наварин, по чім відпросив ся на
якийсь час на відпустку до дому. Пливучи до Еспа ї
з поручаючим письмом від неаполїтанського кор я
коли йому всміхала ся красша доля, він разом із ра
том і цїлим кораблем попав у руки морських роз й-
ників (піратів) із Туніса. Знайшовши при нїм к о-
лївське письмо, розбійники подумали, що мають у у

ах якусь важну особу, і тому коли отець Сервантеса прислав за своїх синів окуп, вони випустили тілько молодшого брата, а Міґуеля задержали. При подїлї добичі він дістав ся в руки дуже жорстокого пана Гассан-Аґи, перевертня з Греків, що безсердечно знущав ся над своїми невільниками. Сервантес був чоловік безумно відважний і непосидючий; раз по разу він робив змови між невільниками, аби вирвати ся на волю. А раз навіть зробив таку змову, аби опанувати весь Тунїс. Коли змову відкрито, богато з її учасників погибло з катівських рук, та Сервантесови даровано житє за його смілість. Нарештї по 5 лїтах неволї його викуплено д. 19. вересня 1580 р. Вернувши до Еспанїї, він вступив знов до війська в службу короля Португалїї, брав участь у походї на острови Азорські, і аж від р. 1583 осїв постійно в ріднім краю, покинувши військову службу. Він оженив ся з любови з убогою панною, що звала ся донна Каталїна де Палятіос і Сагязар. Для заробітку написав першу часть пастирської повісти „Ґалятея“ (1584), вступив до театру, для якого в короткім часї написав майже 30 драматичних штук. Ті штуки грано з поводженєм у Мадритї, але тривкої вартости вони не мають, окрім хиба одної п. з. „Нуманція“. Не знаходячи при театрі заробітку, що заспокоював би всї його потреби, він вступив у службу при королївськім інтенданстві, і йому було поручено закупувати провіянт для „Непоборної Армади“, яку тодї еспанський король Филип II. приготовляв проти Анґлїї. Пізнїйше бачимо його таким самим інтендантом для індійської фльоти, а дальші пригоди його житя гулять ся на протязї кількох лїт. Задля якогось непорозуміня він попав навіть у тюрму; одні кажуть, що за довги, яких наробив його несовісний спільник, а инші кажуть, що задля бійки королївських двораків перед домом, у якім він жив, і до якої привід мала дати його прислуга. В тім тілько згоджують ся перекази, що власне в тюрмі йому прийшла думка написати повість про шляхтича, що начитавши ся лицарських повістий, виїздить у світ у лицарській зброї ра-

тувати пригнетену невинність і шукати чудесних пр
год, а стикаючи ся з дійсним, далеко не лицарськи
світом, попадає в безконечний ряд смішних і тра
чних пригод. І ось 1604 р. вийшла перша часть йо
славної повісти п. з. „Глубокоумний шляхтич Дон К
хот із Ляманші“. Ся повість мала нечуваний доси усп
перше видане розійшло ся протягом 4 тижнів, а п
того самого року вийшли дальші чотири видання. В т
самім році почали також появляти ся її переклади
инші мови, особливо у Франції, коли французький п
сол у Мадриті, прочитавши її по еспанськи, напис
про неї до Парижа з незвичайними похвалами. Від
міть, яку подають деякі біографи, буцім го повіс
зразу не йшла, і Сервантес, бажаючи зацікавити но
публіку, випустив безіменну брошуру, вимірену пр
проти неї п. з. „El buscapio“ (бомба), в якій підпуст
увагу, що се сатира вимірена на високо поставле
особи, по новійшим дослідам оказала ся пізнійшо
видумкою. Розуміть ся, що власне задля великої п
пулярности книжки не обійшло ся без докорів а
віть доносів на автора, якого матеріяльне положе
до смерти не перестало бути незавидним. Від р. 16
він жив у Валядолїді, не друкував нїчого цїлих 8 л
по появі першої части „Дон Кіхота“, і тілько в
1614, коли якийсь недотепний писака видав безімен
її другу часть, Сервантос написав свою другу часть
„Дон Кіхота“ і видав її 1615 р. Немов бажаючи ре
білїтувати славу лицарської повісти, яку так без
щадно та дотепно осмішив у своїм „Дон Кіхотї“, н
у остатнїм роцї свойого життя написав і сам просто
лицарську повість п. з. „Терпіня Персілеса й Сі
мунди“. Він умер 23. цвітня 1616 р., того самого дн
коли в Анґлії вмер великий драматичний поет Уіллїм
Шекспір; кілька день перед смертю він приняв ч
нечу рясу.

„Дон Кіхот“ Сервантеса, се перша повість у н
війшім значінню того слова, і один із найславнійших
та найпопулярнійших творів людського духа. Сати
на романтичні та далекі від дійсного життя лицарс

повість, якими кілька сот літ зачитувала ся вся Европа, поглубляєть ся й розширяєть ся тут ступнево в величній малюнок боротьби між благородними поривами духа та твердою дійсністю, між поезією й прозою життя. Тому „Дон Кіхот“ має безсмертну вартість історії духового розвою всеї людськости, і по заслузї робить ся улюбленою книжкою для всіх освічених людий. Про його популярність може свідчити хоч би те, що з 1604 до 1857 р. сю книгу видавано в Еспанії не менше як 400 разів, що перекладано її на мови англійську 200 разів, французьку 168 разів, італійську 6, португальську 80, німецьку 70, шведську 13, польську 7, датську 6, російську 2 рази і на латинську 1 раз. Повного українсько-руського перекладу „Дон Кіхота“ досі ще не маємо, таїї мабуть не швидко дійдемо ся. Те, що подаю тут читачам, се свобідна перерібка головної основи першої части та закінчення другої части повісти, перерібка з прози на вірші, уложена на взірець еспанських народніх романс. Ся моя перерібка появила ся перший раз у часописї для дітий „Дзвінок“ 1895 р. і окремою відбиткою з невеличким числом ілюстрацій, а другим доповненим і поправленим виданєм у р. 1899, оба рази накладом „Руського Товариства педаґоґічного“ у Львові. Отсе третє видання являєть ся з передмовою трохи переробленою, з тими самими ілюстраціями, з численними поправками в тексті, але без пяких доповнень, накладом Зах. Рус. видавничої Спілки у Львові.

Писано дня 22. мая 1913 р.

Іван Франко.

ПРОЛЬОГ.

Еспанїя! Еспанїя!
Мов у казочнім снї
Той земний рай, чудовий край
Ввижаєть ся менї.

Яркеє сонце сипле жар
Тепла і красоти,
Зима на горах там сидить,
Не сміє в низ зійти.

Вічно-зеленії лїси
Роскішно шепчуть, знай,
І ріки срібнії шумлять
І поять спраглий край.

Один лиш серед блисків тих
І гір, лїсів і рік,
Посеред раю земного
Бідує чоловік.

Хоч не з верху́, то в серцї ще
Він носить. в голові.
Тиранства і пониженя
Кайдани вікові.

Тепер він звільна двигається
На новий світлий шлях.
Та давні рани ще болять,
Не вигас давній жах.

Еспанїя! Еспанїя!
При слові тім у нас
Не нинїшнїй явить ся край
І не вчорашнїй час.

А та величняя доба,
Коли півмісяць впав.
Скінчилась вікова борба,
Еспанець паном став:

Коли в одно сполучений
Народ народом вчувсь,
І з запалом побідника
До дїл, наук метнувсь:

Коли то Христоваль Кольбн
Еспанські кораблї
В щасливую годину вів
До нової землї;

Коли з Італїї прийшло
Відродженє наук,
І з ним до лету й творчости
Відродивсь людський дух;

Коли лицарство не було
Суспільним тягарем,
Владало з рівним хистом ще
І шпадою й пером:

Коли й мужик еспанський ще,
Немов удільний князь,
На батьківській землі сидів
І чув з народом звязь;

Коли ще ум його живий
У морок не заблудив,
І Санчо Панза бік о бік
Із Педром Кресном жив*);

Латинська думка сумирно
З арабською жила,
І пісня милозвучная
По краю всім плила.

В той час турнірів і пригод
І романтичних трель
Родився і жив в Еспанії
Сервантес Міґуель.

Убогий хоч шляхетський рід
Привів його на світ;
Не много радощів в житю
Зазнав він, много бід.

Наука, школа і пісень
Солодких вчасний дар —
І тут же служби панської
Невитерпний тягар...

*) Санчо Панза — один із героїв повісти про Дон Кихота. Педро Кресно — герой славної драми Кальдерона «Вірт Заламейський», переробленої мною також на нашу мову і кілька разів виставляваної на сцені. *Прим. автор.*

Тягар тої на воїцький стан
Він швидко проміняв,
Австріїський славний Дон Жуан
Йому сеї шлях вказав.

Як при Лепанті став з хрестом
Півмісяць на дуель,
То славно бив ся в бою тім
Сервантес Міґуель.

Хоч хорий — станув у рядах
І не подав ся в зад;
Хоч лїву руку стратив сам
Та цїло вийшов брат.

Каліка-вояк він вертав
У рідний край назад,
Та на судно його напав
Із Тунїса пірат.

Пять лїт в тяжкій неволї був,
В кайданах протомивсь,
Та хоч грозила смерть нераз,
З поганцем не мирився.

„Один каліка той — казав
Поганий пан його —
Грізнїйший він для Тунїса,
Анїж Еспанців сто“.

А як свободи день настав,
Він в рідний край верта,
Воює шпадою ї пером
В тяжкій борбі життя.

Вояк, письменник... Тут любов
Всміхаєть ся йому. —
І тут же за чужу вину
Він попала в тюрму.

В сільці Ля Манші Тунїс він
Мав серед вітчини.
Там славу й честь Еспанії
Топтали барани.

Оттам в тюрмі в його умі
Дитя те почалось,
Що на весь світ, у всї віки
Соколом понеслось.

Оттам невинлатний довжник,
Каліка і старець,
Неоцїненим жемчугом
Світ збогатив увесь.

Хоч вийшов він на волю знов
І честь свою обмив.
Та все-ж у бідности тяжкій
Лїта свої скінчив.

Самітний, без приятеля,
Посеред ворогів
До смерти він з неправдою
Борбу завзяту вів.

І в Дон Кіхотї свій портрет
Духовний нам списав,
Безумця благородного
Нам образ завішав.

Без боязни, без огляду
На біль, інтерес свій.
За славу, за невинність він
Іде в нерівний бій.

Він — аж до старости літя —
Прямує на провал,
Побитий та невигаслий
Несе свій ідеал.

I.

У місцевости Ляманші,
В невідомому присїлку
Жив собі убогий шляхтич
Дон*)... Кіхада**) чи Кезада***).

Земелька його маленька,
Не препишиї палати,
Служби не щоби богато:
Сам свій пан і сам свій наймит.

Лиш старенька економка,
Молода її сестрінка
Та слуга, що враз конюх був,
Дроворуб і водонос.

Чи великі антенати
Були в нашого Кезади,
Де, коли й як відзначились —
Щось історія мовчить.

Лицар наш був муж спокійний:
Щит предківський коло печи
Був за заткальницю в нього,
В шоломі гнїздились кури.

---

*) Пан. **) Вилиця. ***) Плесканка сира.

Спис проржавілий на кухні
За рожен вертівсь раз в тиждень,
Бо раз в тиждень штуку мяса
Для господаря пекли.

Що-ж робив наш славний лицар?
А робив він не богато:
Полював собі з хортами,
А то більше так сидів.

Чоловік уже в літах був —
Перебіг за пятьдесятку,
Не женив ся, не дружив ся, —
Вкучно стало дармувать.

Ось він на старії літа
Вдарив ся в літературу,
А що був новак в письменстві,
То й попав на манівці.

Вхопивсь за старі романи,
За лицарські пригоди
За ті нестрі, безконечні,
Дивовижнії казки.

Де лиш мав яку копійку,
Чи продав горох чи просо,
Чи воли чи гурт овечок,
Все в книгарню так і пер.

Ба, не стало незабаром
Ні гороху ані проса,
Ні волів ані овечок,
А читать хотілось, страх!

Ось почав наш лицар славний
Земельку свою шматками
Продавать — а все на книги...
І читав, читав, читав.

II.

Південь! А еспанське сонце
Пражить, паче піском сипле.
Люди, звірі навіть мухи
Поховались, сплять в кутах.

Тільки лицар Дон Кезада
Не ховаєсь, не дрімає,
Але в своїому покою
Дивні повісти читає.

Піт з чола горохом сипле,
Крізь розхристану сорочку
Груди видно, вище ліктів
Рукави він закотив.

Розкудовчивши волосє,
Очи дико завертає,
То смієсь, то морщить брови,
А чита, чита, чита.

Вечір! Стиха наближаєсь
Економка, їсти кличе
З чісником фасолю й мясо —
А втім кликне лицар: „Смерть!“

„Смерть усїм вам, Ганельони!
Смерть вам, зрадники Роляида!
З чісником фасолю й мясо
Я-б вілав, щоб пражить вас!

Злякала ся старушка.
„Свят, свят, свят, чи пан сказив ся?
Боже відверни! І де се
Злости він набрав такої!“

Північ, все село дрімає.
Гавкають де-де собаки.
Річка шепче по камінню.
Та в дуплї кричить сова.

Тілько лицар Дон Кезала
При свічках сидить на кріслї,
Пальцї впутав у волосє
І чита, чита, чита.

Дїйсний світ і дїйсні люди,
їх житє і їх природа,
Межі всї часу й простору —
Все щезає перед ним.

І в розпаленій уявї
Вихром носять ся скаженим
Люті велитні кровавї,
Люті змії стоголовї.

Славні лицарі з мечами,
Що по пахи в крови бродять,
І красавицї чудовї
На високих пишних ґанках.

Битви, свари, поєдинки,
І нечувані пригоди,
І блискучії турнїри,
І роскішнії обіди.

Дивні пестощі любовні,
Рани її лїченя в моменті,
Нині бідність, завтра царство
Лицарю паде в подолок.

Мов колеса млинові
Все те путалось, мішалось,
Клекотїло, торохтїло
У лицарській голові.

День по дневи, ніч по ночи,
Мов невпинная горячка,
Йшла та вбійчая робота,
Світ пожерла весь йому.

Нї до дїла, нї до мови,
Нї до думки вже не здібний
Став сїрома — просто мовить:
Бідний лицар одурів.

III.

Славний лицар Дон Кезада
Думає глибоку думу:
То сїдає, то зірветь ся,
Мов до лету воробець.

То він ходить по покою,
То неначе стовпом стане,
Щось воркоче та муркоче,
Далї так став говорить:

„Світ страшенно поносував ся,
Мов та бочка розіскла ся
Та тече в усіх уторах —
Кончє тра набить обруч.

„Зледащіло все лицарство,
Животи пасе, розводить
Все любовні теревені,
А пригод не йде шукать.

„А неправда скрізь панує
І гнете невинність люто,
Землю божую плюгавить
І погашить красоту.

„Велитні жорстокі ходять,
Дїток без страху з'їдають,
Мучать в погребах красавиць —
Оборони їм нема.

„Гей, Альонзо, схаменн ся!
Весь свій вік прожив ти чесно,
Злу не потурав нїколи,
То й тепер не потурай!

„Хоч всї правду відступили,
Наплювали на невинність,
Красоту відбігли в горю, —
Ти її не відбіжи!

„Світ страшенно поносував ся
І не може він стояти, —
Без блукаючих героїв
За нею душу пропаде!

„Гей, Альонзо, схамени ся!
Будь ти світу поратівник,
Будь ти злому лютий местник,
Оборона правдї будь!

„Годї тутка дома киснуть,
Мов в кропиві печериця,
Коли тамка світ весь гине!
Гей, спасати світ ходїм!

„Дїло славне і велике
Зве тебе: часи лицарства
Відновити! Нуж до дїла!“
Так наш лицар говорив.

Блудним лицарем зробить ся,
На геройськії пригоди
Рушить з дому в світ широкий —
Ось що враз задумав він.

І почав усе ладнати,
Що до сего дїла треба,
І про що читав у книгах —
Много там не тра було.

Поперед усего — зброї.
Ся найшла ся по шматочку:
Що на стриху, що у кухни,
Що в овечому хлїві.

Взяв наш лицар шмату й цеглу,
Тай ну терти, дрянать, шкрябать.
Поки зброя прадїдівська
Стала на людий похожа.

Все мов і до ла́ду вийшло.
Тілько з шоломом був клопіт,
Бо візіра не ставало —
Ну, біда! Хоч сядь тай плач!

Взяв наш лицар шмат тектури,
Викроїв візір із неї,
Срібним облїпив папером,
До шолома прикрутив.

Бачилось — чого-б ще треба!
Та підвів лихпй Альонза
Взять меча і стрібувати,
Чи тривкий його візір.

Рубонув він раз і другий,
Розлетівсь візір на кусні,
І пропала вся робота,
І прийшлось новий лїпить.

Та тепер на розум взяв ся
Славний лицар Дон Кезада,
І візір свій тектуровий
Бляхою підшив зі споду.

Лицарю коня потрібно.
Славний лицар Дон Кезада
Мав коня — таку драндиґу,
Що лиш шкіра й кість була.

Та не дбав про се наш лицар,
Твердо вірив, що небаром
Кінь його славнїйший стане,
Нїж той Сідів Бабіека[1]).

По лицарському звичаю,
Про який читав у книгах,
Він прозвав свою драндиґу
Шумно-дзвінко Розінанте[2]).

---

[1]) Сід, властиво Руі Діаз, національний герой еспанський, особа історичная, жив у XI. віці.

[2]) Від rocin — конїка, і ante — давнїйше; значить: давнїйше був поганою конякою, а тепер, мов би то, ось чим став.

По лицарському звичаю,
Про який читав у книгах,
Мусїв і собі наш лицар
Винайти нове імя.

А імя те, що небаром
Малось стати голоснее
На весь світ, затьмити назви
Амадіса, Ґальоара,

Белїяна, Передура,
Плятїра, Еспляндіана[1],
Се імя повинно бути
І значуче і дзвінке.

Вісїм день ходив наш лицар
У задумі стофунтовій,
Поки назву ту придумав
Із Ляманші Дон Кіхот[2].

Та крім того ще одного
Потребує всякий лицар
По лицарському звичаю,
Про який у книгах пишуть —

Потребує лицар дами,
У котрій би закохав ся,
Щоб в імя її бороть ся,
Їй здобути славу й честь

---

[1]) Назви героїв тих лицарських [illegible]тий, котрих одуру зачитував ся наш лицар.

[2] Quijote по еспанськи значить [illegible]лїнник; qu[illegible] — вилиця, quesada — плескапка сира

Він без дами — борщ без сала,
Хліб без солі, тіла без духа,
Бо лицарство без любові,
То немов горіх-свистун.

Десять день ходив наш лицар
І шукав такої дами,
І зітхав і так балакав:
„Боже, як то буде гарно,

„Як прийде до моєї дами
Велетень Каракулямбро*),
Цар острова Малїндрани*)
І такі слова рече:

„Препрославлена госпоже!
Вірний ваш великославний
Лицар Дон Кіхот у бою
Збив мене й сюди прислав“.

„Нині кого-б то в біса вибрать
Замою свойого серця?“
Довго мучив ся наш лицар,
Поки вренті не знайшов.

В близькому селї Тобозо
Дівчина була, мужичка,
Звалась Домка Лоренцівна,
Дівка гарна, що й казать.

*) Назви взяті з тих же лицарських повістий, зовсїм фантастичні.

Славний лицар наш до неї
Здалека зітхав часами.
Та вона про те й не знала —
От її він обібрав.

Видумав для неї назву:
Дульчінея із Тобозо.
Закохав ся в ній — та звісно,
Все по книжному, як слід.

Так готовив ся наш лицар
На своє велике діло.
Коли вирушив із дому,
Світ від згуби ратувать.

IV.

Рано-рано, ще не встало
Сонце на кастильськім небі.
Враз з курми та воробцями
З ліжка схопивсь лицар наш.

Взяв на себе славну зброю,
Вивів з стайні Розінанта
І крізь фіртку, загумінком
Тайком вирушив у світ.

„Слава Богу, — думав лицар. —
Що так гарно се вдало ся.
Що баби мої ще спали.
Бо готові-б не пустить".

Хоч хоробрий був наш лицар,
Та бояв ся економки,
А язик її сестрінки
Був острійший від меча.

„А тепер, мій славний коню,
Ти неси мене, де хочеш!
Я тобі здаюсь на волю,
Бо-ж се спільний виїзд наш!“

Та заледво се промовив,
Втім неначе грім небесний
Думка темна і зловіща
Шибла в голову йому.

Одубів наш славний лицар,
Мало що з коня не кицнув,
Мало не вернув до дому:
Він ще лицарем не був!

Бачите, закон лицарський,
Про який читав у книгах,
Каже, що ніхто не сміє
З лицарем до бою стати,

Хто врочисто, по закону,
Не прийме „удару й плаза“
З рук лицарських, і не буде
Між лицарства цвіт „побитий“.

Ах, а він же, Дон Кіхот,
Ні удару, ані плаза
Досі не дістав, в лицарство
Він побитий ще не був!

Та не довго клопотав ся.
„Що-ж — подумав — не дістав ще,
То дістати мушу швидко
Те лицарське бите.

„Перший лицар, що в дорозї
Напіткаю, мусить службу
Сю менї зробить, а славу —
Славу я здобуду сам!“

І вспокоївшись на тому,
Випрямив ся на кульбаці,
Світ увесь очима змірив,
Таї погнав у божу путь.

V.

„Пишно сонце золотеє
Розпустило на всю землю
Золоті свої пачоси
І витало світ увесь;

„Гармонїйно щебетали
Нестроперї пташенята,
Світ витаючи небесний
На кастильськім небосклонї;

„От тодї преславний лицар
Дон Кіхот покинув гордо
Те своє пухове ложе,
Зброю ясную надїв.

„А в подвірю вже готовий
Ждав преславний Розінанте.
Щоб на честь усьому світу
Взять його на свій хребет.

„Так мабуть почне колись-то
Чародїй якийсь премудрий
По надземному вітхненю
Опис моїх славних дїл.

„О щасливе те столїте,
Рік щасливий і година,
У котрій на світ явить ся
Пречудовий опис той!“

Се наш лицар так балакав.
Їдучи під скваром сонця
На драндизї своїй полем;
Далї так почав зітхать:

„О княгине Дульчінеє.
Владнице отого серця.
Що тобі до свого скону
Вірно присягло служить!

„Як же ти жорстока, панї.
Що мене від себе гониш.
Поки світ не буде повен
Слави наших двох імен!

„Та дарма! Обіт сей свято
Заприсяг ся я сповнити:
І сповню. Лиш ти, о панї.
Ти про мене не забудь!“

От таких дурниць без міри
Городив наш мудрий лицар.
Тюпаючи чистим полем
На своїому Розінантї.

Пережовуючи в тямці
Глупі повісти лицарські,
Мов вівця, що румеґає
Недогризену траву.

А тимчасом — був се липень —
Сонце пражить, мов паяте,
Бачить ся, могло-б і мозок
Висушити в голові.

А довкола рівне поле,
Ні села, ні хат не видно.
Ні душі нема живої —
Сумно тюпа Розінант.

Лицар вже десятим потом
Обливаєсь, із гостинця
Курява його обсїла,
Таї у животї бурчить.

Аж над вечір показалась
Ветха коримма краї дороги. —
Зміркував наш лицар зараз,
Що се пишний замок був!

Перед коримою на призпі
Подорожні дві дївчинї,
Що в Севілю в наїми їдуть,
І тут на ніч приспинились.

Зміркував наш лицар зараз,
Що се певно дві княгині,
А погоничі, що там-же
Годували своїх мулів —
Що се знатні чури їх.

Дуже врадував ся лицар,
Став при вході тай чекає,
Поки в замку ріг затрубить,
Гостеви подасть привіт.

В тім тру-тру! нараз почулось —
Се свинар гнав свині з ріпи
І трубою в купу кликав, —
Лицар думав: „Кличуть нас!“

Ось він в'їхав преповажно
На коршемнее подвіре, —
Та страховище уздрівши
В розтїч кинулись дївки.

„Не лякайтесь, ясні дами!
Я вам зла чинить не хочу“, —
Мовив лагідно і чемно
Славний лицар Дон Кіхот.

„По лицарському закону,
До котрого признаю ся,
Обовязок мій — служити
Аж до гробу щиро вам“.

На страховище зелїзне,
Густо порохом покрите,
Що такі слова казало —
Витріщили ся дївки.

Але те, що „ясні дами"
Він до них сказав, се так їх
Розсмішило, що на голос
Реготать ся почали.

Се діткнуло Дон Кіхота.
„Скромність — красоти оздоба;
Нерозумний лиш сміє ся
З незначучої дрібниці.

„Я-ж нїчого вам такого
Не сказав, щоб вас вразило;
Я лиш вам служить бажаю, —
То з чого-ж сміять ся вам?"

Та дївки ще більш хихочуть...
Дон Кіхот уже й озлив ся,
Та на щасте вийшов з корчми
Грубий та товстий коримар.

Вид худого Дон Кіхота
У зелізї серед спеки
Певно був смішний для нього,
Але перед острим списом
І мечем він респект мав.

Він сказав про те приязно:
„В добрий час! Гість до нас!"
Дон Кіхот йому вклонив ся
І з коня на землю зліз.

„На ніч, лицарю, до мене?"
Говорив коримар. „Усе
В мене є, лиш ліжка Бог ласть".
Дон Кіхот махнув рукою.

„Зброя — се моя перина,
Боротьба — моя забава,
Ясний пане каштеляне“ —
Різко лицар відказав.

„Га, як так, — коримар промовив, —
То буде вам вся вигода:
Місь перин тверде каміне,
Галабурда замісь сну.“

Тимчасом дівки збливились,
Поздіймали з нього зброю,
Наголінники і панцир,
Тілько шолома ні руш.

Він був звязаний шнурками,
Ті прийшлось би розтинати.
А на се, хоч гинь, наш лицар
Подозволить не хотів.

За той час коримар у стайню
Втяг голодную драндиґу,
Дав їй сіна, й Дон Кіхоту
Повечеряти приніс.

Сів у шоломі наш лицар,
В гору здер візір руками,
А услужні дівчата
Їхали страви в рот йому.

Ще з вином було смішнійше:
Горілиць поклав ся лицар,
А коримар йому до рота
Просто з лійки лив вино.

VI.

Так „прийнявши душу к'тілу",
Встав наш лицар покріпленний,
Коршмаря узяв за руку
І до стайні з ним пішов.

Там нараз беркиць у мерву,
Перед коршмарем приклик.
Ще й низенько поклонив ся
І йому сказав ось так:

„Славний пане кантеляне!
Тут клячати-му й не встану,
Поки згодитесь мені
Те зробить, чого попрошу!"

Спудив ся коршмар, та був він
Хитрий і бувалий в світі.
То й доміркував ся зараз,
Що у лицаря мабуть

В голові нема всіх дома.
„Встаньте, лицарю! — промовив. —
Що лиш треба вам, усе те
Я вчинить для вас готов."

„Бачите — сказав наш лицар —
Власна воля й обовязок
Звуть мене у світ широкий
На пригоди й боротьбу.

„Блудним лицарем зробить ся
Я задумав, поражати
Всю нечисту, вражу силу,
І невинність боронить.

„Та біда, що я ще досі
Не принятий в стан лицарський, —
Так ви завтра, ясний пане,
В лицарі мене побийте!

„По лицарському звичаю
Я сю ніч продержу варту:
В вашій замковій каплиці
Буду зброї пильнувать.

„Завтра-ж рано, милость ваша,
Звольте законні удари
Дать мені й благословити
На той славний шлях мене!"

„Ну — корнмар подумав — буде
Нам на сю ніч забава!"
Та на голос рік поважно:
„Лицарю, най буде й так!

„Думку вашу похваляю.
Сам я за́-молоду також
В світ ходив пригод шукати
І келїшками дзвонить.

„Жаль лише, що в моїм замку
Поки що нема каплиці.
Але можна й краї криниці
Зброї вам дозирнувать.

„А тепер скажіть, мій пане,
Маєте ви де що гроший?"
„Ані дудка! — мовив лицар. —
„В жадних книгах я нїгде

„Не читав, аби лицарство
Мало хоч би гріш при собі."
„Ну, се помилка, мій пане, —
Відказав йому коршмар.

„Може в книгах там про сеє
Не писали, та се певно,
Що блукаюче лицарство
В світ не гналось без дрібних.

„Певно й те, що не цускалось
І без чистої сорочки, —
Як не лицар сам, то чура
Мав при собі все, що слїд.

„І бальзам на рани також
Мусїли при собі мати,
Бо у битвах, у пустинях
Де цирулика візьмеш?

„Все те, лицарю мій любий,
Мусите ви роздобути:
А тепер здіймайте зброю
І до рана стережіть!"

VII.

Ніч. Неначе вовчі очи
Вискрилось темне небо.
Холод тисне аж до кости,
Місяць зирка знад хліва.

Дон Кіхот в одній сорочці
Мов мара висока, ходить
По подвірю, лічить зорі
І вартує власну зброю.

Зброю ту поклав на купку
На корита водопою,
Тілько спис узяв у руки.
Ходить, стане, знов верта.

Холод тисне аж до кости,
Цокотить герой зубами,
Споминає Дульчінею,
Шепче вірші, та дарма!

А з вікна корпмар-собака
І дівчата заглядають
Та сміють ся з Дон Кіхота.
Аж дзеленькають шибки!

Втім один погонич мулів
Заспаний устав з запічка
Таї пошів ся на подвірє
Своїх мулів напоїть.

Ледво вздрів його наш лицар,
Зверецав до нього грізно:
„Стій безумче, мої зброї
Навіть пальцем не діткни!“

Та погонич тілько буркнув:
„Чорт не вхопить гарматури!“ —
Вхопив зброю за ремінь
Таї шпурнув її на бік.

Наш відважний лицар, вздрівши
Сю нечувану зневагу,
Завернув до неба очи,
Мультінею спогадав —

Потім вхопив сіпне обіруч,
Як погонича не трахне
Зверха в голову! Мов громом
Поражений той упав.

Зараз кров його облила,
Память вся його лишила —
Як би ще раз так дістав,
Був би певно вже не встав.

А наш лицар преспокійно
Взяв свою лицарську зброю,
Знов поклав на тім коритї,
Знов приняв ся вартувать.

За маленькую хвилину
Злїз погонич другий з печи
І поплїв ся на подвірє
Своїх мулів напоїть.

Він не знав, що з першим сталось,
І спокійно наближав ся.
Аж ось Дон Кіхот муркоче:
„Дульчінеє, поможи!“

Знов ухопив спис обіруч.
Як погонича не трахне
З верха в голову! Та сей мав
Твердший череп і не впав.

Крик зробив ся на подвірю,
З коршми всї повибігали
В сорочках та пестрих коцах,
Мов страховища які.

Дон Кіхот як стій подумав,
Що ворожі чародїї
Вислали нечисту силу,
Щоб знущала ся над ним.

І він крикнув: „Га, прокляті!
Виходїть! Валїть юрбами!
Скорше в штуки дам порватись,
Нїж на крок уступлю вам!“

Бачить наш коршмар, що лихо,
Що не знає жартів лицар,
Що безкарний божевільний.
Хоч би їх і всїх посїк —

То втишив юрбу швиденько,
Геть забрать велїв ранених.
Сам до лицаря зблизив ся
І такі слова сказав:

„Славний лицарю, ларуйте
Мужикам сим їх провину,
За котру вони аж надто
Остру кару приняли!

„Ваша проба вже скінчилась!
Ви дали непоборимий
Доказ вашої відваги.
Час вам лицарем зістать."

Дон Кіхот був рад тій мові.
Зараз же приклик покірно
У болото край корита,
Щоб принять удар лицарський.

А коримар дівок покликав.
Ще й прийде якесь книжнице —
Давній якісь рахунки —
Взяв лицарський меч до рук.

Ось почав він щось мурчати.
Мов молебен-то читає.
Потім викрикнув виразно:
„Гарам баран гукір ген!"

При останнім слові міцно
Затиснув кулак — як гепне
Дон Кіхота в карк, аж сльози
Бризнули йому з очий.

„Сей удар — коримар промовив
Щоб останній був! Най згине.
Хто би ще посмів рукою
Вашого карку діткнуть!"

Потім меч узяв у руку,
Як не лусне Дон Кіхота
Плазом через плечі — бідний
Дон Кіхот аж застогнав.

„Се нязоване — коримар так —
Най для вас останнє буде!
Від тепер вам тільки вістрем
Вільно ужнвать меча!"

Церемонія скінчилась:
Встав наш лицар, а коримар
Приказав дівчатам зброю
Наложить на Дон Кіхота.

Ось одна вложила панцир,
Друга меч пригерезала.
Лицар шолом свій насунув,
Став готов, мов страхопуд.

Шумногучними словами
Дякував він коримареви,
Дякував обом дівчатам
За лицарську послугу.

Потім вралуваний дуже
Сів на свого Розінанта,
І хоть ще ні світ ні зоря —
Він попер у дальшу путь.

VIII.

Хто те, хто се до схід сонця
По дорозі, по безлюдній
Так жене, мов оглашений?
Га, се славний Дон Кіхот.

Гордість грудь йому розперла:
Він вступив в закон лицарський,
А тепер летить до дому
Гронний взять і сорочок.

„Ще конечно чури треба!
Може би сусїд мій Санчо
Хтїв поїхать“ — думав лицар
Втім „Аї-аї! Аї-аї! почув.

Крик плачливий і болющий
Доходив з лїска праворуч.
„Га, невинність там мордують!“
Муркнув лицар Дон Кіхот.

Зараз гатьта взяв конику
Таї в лїсок на крик поїхав.
Не далеко й їхать мусїв.
Швидко ось що він уздрів:

Хлоп сорочку зняв з хлопчини,
Прив'язав його до бука.
Таї ременем бє по плечех.
Аж довкола ляск іде.

Бє таї все приповідає:
„А пильнуй худоби, драбе!“
Хлопець — добрий вже пілпасич —
Лебедить: „Ой-ой, пустїть!“

Як побачив се наш лицар,
Крикнув грізно: „Га, тиране!
Ось ти як невинність мучиш!
Боронись, бо смерть твоя!“

Хлоп, уздрівши над собою
Дивовижне страшило
На коні, в зелізних бляхах.
Думав: „Смерть моя прийшла!"

І тривожно відмовляє:
„Пане, се не є невинність.
Се Андрійко, мій підпасич.
Пренедбалий та пустий.

„Що вже я його благаю:
„Ей пильнуй худоби, сину.
Щоб вовки її не рвали
Або в шкоду щоб не йшла!"

„Та куди тобі! Що днини
Все одна бракує штука.
Шкоди наробив без міри —
Мушу розуму повчить."

„Пане — крикнув битий хлопець —
Мій господар скупиндрига.
Бе мене, щоб я від нього
Втік зі служби пред часом,

„Щоб мені не заплатити."
„Брешеш, драбе!" хлоп озвав ся.
„Сам ти драб і сам ти брешеш!"
Гримнув грізно Дон Кіхот.

„Зараз відвяжи хлопчину!"
Хлоп покірливо послухав.
„Зараз заплати бідняку
Все, що винен ти йому!"

„Пане, я не маю грошей
Тут у лісі. Най Андрійко
Перейде до мого дому,
Я віддам йому, що єсть."

„Пане — злебедїв Андрійко —
В дім його я не покажусь,
Там мене він обезвічить!
Се без серця чоловік!"

„Ні, небоже, не посміє
Він піднять на тебе руку.
Я вже зроблю так, що смирно
Все тобі він заплатить.

„Слухай, ти тиране лютий!
Присягни ось тут на меч мій,
Що даси йому всю плату!"
„Присягаю" — рік мужик.

„Ну, гляди-ж, а як присяги
Не додержиш, то страшенна
Не минє тебе відплата
Із лицарської руки!

„Бо тоді зо мною справа.
А ти знаєш, хто я? Славний
Лицар Дон Кіхот з Ламанші,
На все зле божий бич!"

Се сказавши, лицар гордо
Обернувсь на Розінантї.
Тай шлап-шлап поїхав з лїса.
Хлоп глядїв, аж він іщез.

А тодї сказав до хлопця:
„Ну ходи сюди, Андрійку!
Ну, ходи сюди, небоже,
Най тобі свій довг сплачу!"

Вхопив хлопчика за руку,
Прив'язав його до дуба,
Як почне ременем драти —
Ледво в тілї дух лишив.

„Ось тобі твоя заплата!
А тепер іди, небоже,
Того лицаря шукати,
Щоб тобі сей біль злизав!“

І пішов мужик, а хлопець,
З болю стогнучи, зібрав ся
В путь, щоб лицаря шукати,
Що мав біль його піметить.

Так то наш преславний лицар
Боронив святу невинність,
Так поборював неправду,
Людську кривду направляв!

IX.

„Попад всї дївчата в світї
Ти тепер найщасливійша,
О прекрасна Дульцінее!“ —
Бубонїв собі під ніс.

„Бо-як тобі судила доля
Власть над першим з між лицаретва,
Над преславним Дон Кіхотом,
Що поборює все зло!“

Так бурчав собі наш лицар.
Плетучись безлюдним шляхом. —
Аж нараз напроти нього
Їде купочка людей.

Се купці були з Толедо:
Мавританські парасолі
Над собою розпинали, —
З ними з десять слуг було.

Слуги пішки йшли з бичами.
А купці тряслись на мулах.
Звільна, тихо йшла ватага
Десь на ярмарок мабуть.

Але лицар наш подумав,
Що й вони пригод шукають;
Ось він став серед дороги
І до штурму зни́зив спис.

„Стійте!“ — крикнув він що сили.
„Світ увесь най зупинить ся!
Кроку я не дам зробити
Жадному, хто зараз тут

„Не признасть і не присягне,
Що нема в цілому світі
Красної царниці й дами,
Як з Тобозо Дульцінея!“

Зупинились подорожні.
Бачуть: лицар у зелізї.
З мови видно, що безумний...
Ось один і запитав:

„Пане лицарю, не маєм
Чести знати вашу даму.
Покажіть нам єю красую.
Покажіть її з лиця.

„А коли вона так гарна,
Як ви мовите, то радо
Ми признаєм і присягнем,
Як се вам на щось потрібно."

„Маловіри!" крикнув лицар.
„Що-ж була-б вам за заслуга
Красоту її признати,
Бачивши її лице?

„Ні, не бачивши признайте,
Присягніть і боронїте!
А як ні, то з сего місця
Рушити ся вам не дам!"

„Пане лицарю — озвав ся
Знов купець — та майте-ж ласку,
Покажіть нам хоч малюнок,
Лами вашої портрет!

„Най він буде й так маленький,
Щоб на ньому ваша дама
Виглядала як бабруна*), —
Ми признаємо вам все."

„Най на тім портретї навіть
Праве око зизом бачить,
Ліве сїркою й цинобром
Капає — признаєм все."

*) Рід комахи.

„Чорт з вас капає, поганцї!“
Крикнув люто славний лицар.
„Боронїть ся! За сей насміх
Ви кістьми заплатите!“

І „до штурму“ спис пустивши,
Штуркнув лицар Розінанта
В бік острогами так люто,
Що сей мало не сказив ся.

Грізно шаринулась коняка,
Грізно рушила з копита, —
Гірко би прийшлось купчинї,
Коб не спас його випадок.

Наче вихор гнав наш лицар,
Втім тарах! на серед шляху
Спотикнув ся Розінанте
Тай геген об землю впав.

Брязнув твердо славний лицар
О камінє головою;
Повернув ся, щоб устати,
Та за зброєю не міг.

Крушняючись серед шляху
Він кричав: „Не руште з місця!
Стійте, труси! Я-ж не винен,
Що мій комонь спотикнув ся!

Та купцї лише сміялись,
А один погонич скочив,
Сміло вхопив спис лицарський
Тай до лицаря підбіг.

Як не лусне раз і другий
Списом лицаря по ребрах.
Аж зломило ся ратище
Вхопив кусні ті мужик,

Як почне валити ними
Лицаря, куди попало!
Дон Кіхот клине, злословить.
А погонич бє тай бє.

Аж як дуже утомив ся,
На скипки розбив ратище,
Кинув лицаря на шляху,
За купцями сам пішов.

Знов трібує лицар встати —
Та куди тобі! Побитий
Так, що ледво дух у тїлї,
Ледво повернутись міг!

І немов на боєвищу
Лежачи, почав наш лицар
Дульчінею споминати,
Глупі вірші городить.

Так найшов його на шляху
Із його села господар,
Що возив у млин пшеницю
І до дому повертав.

Бачучи, що він в горячцї,
Добрий хлоп із нього зброю
Зняв, поклав на Розінанґа,
А самого на осла.

І потяг обох до дому.
Так то звеличив наш лицар
Дульчінею! Так скінчилась
Перша поїздка його.

X.

„Оїї нема, нема ні вітру,
Оїї нема, нема ні хвилї,
Ані вістки ані чутки,
Де наш добрий пан подів ся.“

Так зітхала економка,
Бідкалась її сестрінка,
Сумував поважний, гідний
У селї тім пан-отець.

Пан-отець (звався Педро Перец),
Ще й голяр сїльський Микола
В Дон Кіхотів дім прибули,
Потїшали дам сумних.

Аж ось глянь — мужик-сусїда
Тягне в браму Розінанта,
Тягне і осла, на ньому-ж
Славний Дон Кіхот лежить.

„Пан наш! Пан наш! Слава Богу!“
Всї скричали, на подвірє
Вибігли, щоб Дон Кіхота
Щирим серцем привитать.

Але він мов і не бачить,
Але він мов і не чує,
Держачись осла за шию,
Все знай вірші декламує:

„То не буря в чисте поле
Стадо соколів загнала.
То славетний Дон Родріґо
Гнав побитих ворогів.

„Граф із Мантуї Альонзо,
Сіньор Нарваєц могучий,
Ще й Бен Дараєц арабський
Бють на нього з всіх боків."

Річ йому тут перервали.
„Вуйку! Пане! Дон Альонзо!
Що се з вами? Схаменіть ся!
Де були ви тільки час?"

Лицар наш хотів устати,
Та не міг. „Я бив ся, бив ся!
Десять велитнів на мене!" —
Простогнав він на осли.

„Ґа, візьміть мене на щит мій,
Занесіть мене у замок,
Кличте мудрую Урґанду,
Мої рани завязать!"

Кинулись жінки: „В вас рани?
Ми самі вам без Урґанди
Їх завяжем! Ах, пане,
Поможіть нам занести!"

Положили Дон Кіхота
У покою на постели,
Кинули ся ран шукати —
Ран не має, лиш синцї.

„Се мій коник тому винен —
Так буркоче славний лицар, —
В саму найгорячшу хвилю
Спотикнувсь — і я гегеп!“

Нанесла тут економка
Камфори́ і оковити,
Геть натерли Дон Кіхота.
Вкрили добре — він заснув.

„Зле з ним — пан-отець озвав ся. —
Се така шальга́ на нього
Книжкова найшла, з книжок се
Все безглузде почалось.“

„Ой пан-отченьку, книжок тих
В нього повно в кабінетї —
Та такі вам здоровенні,
Що й вола-б убити мож!“

Так сказала економка.
І покивав головою
Пан отець: „Книжки безбожні,
Бачте, до чого ведуть!

„Зараз ви повикидайте
Всї ті книги на подвіре,
Накладїть огонь терновий
І спалїть до крихти всї!“

„Ось, їй Богу, мудре слово!“
Закричала економка,
І два рази того слова
Не дала собі казать.

А коли книжки згоріли,
Пан-отець казав і двері
В кабінет замурувати,
Щоб і слід їх не лишив ся.

А як Дон Кіхот пізнійше
Своїх книг почав шукати
І дверий від кабінету
Ані руш не міг найти,

То проворная сестрінка
З видом лютої трівоги
Почала страшную повість
Лицарю розповідать:

Як він виїхав із дому,
В тої-ж вечір появив ся
Серед бурі, граду й грому
Чародій якийсь страшний.

Він влетів до кабінету;
Що робив там — Бог се знає,
Та так може за годину
Дім весь димом закурив ся.

Чародій із того дыму
Вилетів, летячи крикнув:
„Я Фрестон! А Дон Кіхоту
Памяточку я лишив!“

Так балакала сестрінка.
Страшно лютив ся наш лицар,
Закричав, ногою тупав,
Кулаками вітер сік!

„Фрестон! Підлий чародію!
Знаю я тебе! Чекай лиш!
Я тобі і твоїм другам
Ще доїду всім кінця!“

Знов ось у важкій задумі
Лицар наш ходив по хаті,
А ще більш лежав у ліжку,
Бо болїли всї кістки.

XI.

Дві недїлї так минуло.
Дон Кіхот держав ся тихо,
З пан-отцем часом балакав
Та що дня в село ходив.

Був в селї мужик порядний,
Не богатий і не вбогий,
Тай і розумом не крепкий,
Але чесний хлоп з кістьмй.

Називав ся Санчо Панза.
От його наш славний лицар
Угледїв собі на чуру
І приняв ся підмовлять.

„Їдь зо мною, Санчо Панза,
На лицарські пригоди!
Швидко слава імен наших
По всім світї прогримить!“

„Пане, що мені по славі?
Я гриміти так не хочу.
В мене, пане, жінка й дїти,
А маєток мій скупий.“ —

„Брате Санчо, не турбуй ся!
Не саму худую славу
Я здобуду! Чи-ж не знаєш,
Що́ крім слави ще нас жде?

„Адже-ж в першій битві, Санчо,
Царство я здобути можу,
Взяти скарби незлїчені —
Так всім лицарям було.

„А як царство я здобуду,
То не будь я лицар, Санчо,
Як тобі не дам пів царства!
Будеш, брате, королем!“

Санчо в голову почкробавсь.
„Королем я міг би бути,
Та моя Варвара, пане,
В королеви не годить ся!“

„Не вже їй до королеви!
Ще там на яку ґрафиню
Може-б від біди злала ся,
Та на королеву — ні.“ —

„Ну, так слухай, брате Санчо!
Як здобуду сильне царство,
Дам тобі острівець гарний,
Щоб ти в ньому володів."

„Губернатором, мій друже,
На великому острові
Я зроблю тебе. Ну, як же,
Хочеш їхати зо мною?“

„Губернатором острова
Я згаджаюсь бути, пане.
Будь він і який великий,
Я вже зроблю в ньому лад!“

Отаку зробивши згоду,
Лицар і славетний чура
Тайком почали збирать ся
На дїла лицарські в путь.

Дон Кіхот, що міг, попродав,
Де лиш міг, дрібних позичив,
Справив щит, полатав шóлом,
Спис новий десь роздобув.

Санчо взяв осла з собою —
Звавсь Сірко і був правдива
Перла у ослячім роді —
Таї барилця не забув.

Через плечі добру торбу
Перевісив, в неї шматя
Свого й панського наклавши.
До дороги був готов.

І от раз у темну нічку
Змовились оба, жінодтву
Не сказавши анї слова,
Таї чкурнули в божу путь.

XII.

А тепер, матусю Музо,
Рукави тра засукати,
Та кріпкенько дух запертн,
Та порядиб кашлянуть.

Не абн якої силн,
Не абн якого хисту
Тра нам, Музо-паиїматко,
Щоб то вислазить як слїд

Сю нечувану, преславну
І щасливую пригоду,
Що мав лицар наш на вступі —
З вітрякамн боротьбу.

Дон Кіхот і Санчо Панза,
Розмовляючи любенько
Про лицарські пригоди
І про царство та остров —

В'їхалн на рівну площу,
На котрій в широкім кругї
В місці вітрянім стояло
З трицять-сорок вітряків.

Дон Кіхот, розгорячений
Своїх мрій густим туманом,
Вздрівши вітряки, підскочив
І до Санча закричав:

„Санчо брате! Наше щасте
Близше нас, ніж нам здається ся!
Бачиш, онде виступає
Сотня велитнїв на нас!

„Ну, коли вони міркують
Налякать мене юрбою,
То не в ті попали двері —
Я їм инші покажу.

„Слухай, Санчо, я в сїй хвилї
Стану з ними тут до бою,
Всїх побю — се глупі труси,
А весь скарб їх буде наш!

„Боротьба ся справедлива,
Бо-ж се дїло Богу миле
Від таких гидких поганцїв
Землю божу очищать!“

„Пане — з дивом мовив Санчо —
Про яких се ви поганцїв
Щось говорите? Яких се
Велитнїв уздріли ви?“

„Що? Не бачиш? крикнув лицар —
Тих, що грізно так махають
Предовжезними руками.
Наче кплять собі із нас?“

„Пане, таж се не поганцї,
Але вітряки — рік Санчо —
І не руки, тілько крила,
Що їх вітер оберта.“

„Брате Санчо, — мовив лицар, —
Зараз вижу, що в лицарськім
Ремеслі ти ще не битий
І не знаєш, що й куди.

„Велитні, не вітряки се!
Та коли ти їх боїш ся,
То стій тут, моли ся Богу,
Я вже їх поборю сам.“

І не слухаючи далі,
Як кричав до нього Панза
І просив його й божив ся,
Що се таки вітряки —

Лицар наш погнав ґальопом
К вітрякам, дививсь очима,
А не бачив... Надлетівши
Близько, так почав кричать:

„Стійте, підлі, не втікайте!
Я один-однісінький лицар
Всіх вас разом визиваю
Биться ся на життє і смерть!“

В той момент подув сильніїше
Вітер, крила заскрипіли,
Швидше почали вертітись,
Захиталисъ вітряки.

Лицар взяв се за наругу.
„Га, поганці — крикнув люто, —

Хоч би мали ви ще більше
Рук, ніж клятий Бріярей.*)

Я вам тут усім дам раду!
І зітхнув до Дульчінеї.
Спис взяв низом, щитом вкрив ся,
Сяяв острогами коня.

Мов безумний кинувсь з болю
Розінанте і що духу
Полетів страшним ґальопом
Просто к першому млину.

Щасте лицарю сприяло:
Кінь не гепнув по дорозї!
Своїм списом він від разу
Вітряка крило пробив.

Але в тім повіяв вітер.
І крило поперло в гору,
А з собою й Розінанта
І Дон Кіхота підняло.

В тій же хвилї сильний розмах
Кинув їх обох далеко:
Лицар і його конїка
Полетїли мов грушки.

Хрустули кістки лицарські.
Клуб оббив собі конисько,
І оба на землю впавши.
Ворухнуть ся не могли.

*) Бріярей, після вірування Греків, був сторукий велет (гіґант).

Санчо вздрівши се прискочив.
„Пане, — мовив — чи-ж то я вам
Не казав, що з вітряками
Ви взяли ся воювать?“

„Тихо, Санчо, — мовив лицар, —
Я вже знаю, як се сталось:
Се той ворог мій смертельний,
Фрестон чарівник зробив.

„Він позавидів мені
Слави й світлої побіди
І тих велитнїв поганих
В вітряки перемінив.

„Але жди ти, поганине!
Всї твої чортівські штуки
Я своїм мечем могучим
На капусту посїчу!“

„Все се зробить Бог, як знає“,
Мовив Санчо і підпявши
Лицаря й коня на ноги,
Всїсти лицарю поміг.

Наче кучма на пянищї,
Так на бакир славний лицар
На коні сидїв, аж Санчо
Запитав, що се йому?

„Та болить, небоже Санчо, —
Мовив лицар, — та в лицарстві
Не ведесь так, щоб жалїтись,
Коли що в кого болить“.

„Га, як так, — промовив Санчо, —
То пехай! Хоч я волїв би,
Щоб ви жалувались, пане,
Як чого вам не стає.

„Бо про себе я скажу вам,
Що не думаю держатись
Сих звичаїв: як щонебудь, —
Буду йойкать і кричать".

Усміхнувсь на сю мову
Лицар. Та що ніч запала,
То вони під дубом в полї
Розложились на нічлїг.

Санчо повечеряв добре
І побулькотїв з барильця,
Але лицар Дульчінею
Споминаючи, не спав.

Так скінчив ся день той славний,
Що імення Дон Кіхота
І Санчо Панзи по вік вічний
В людській памяти виписав.

XIII.

Дон Кіхот і Санчо Панза,
Вставши не зовсїм то й рано,
Поспїлавши, що там мали,
Рушили на битий шлях.

„Тут, небоже Санчо, буде
Нам пригод, мов бобу в місї! —
Мовив радісно наш лицар,
Підгоняючи коня.

„Тілько знаєш, як до бою
З лицарем яким я стану, —
Ти шануй лицарський звичаї,
Помагать менї не смій.

„Инша річ, як би на мене
Деякі драби напали,
Хлопи, слуги, голодранцї, —
Тут до бою й ти спішии!“

„Пане любий, — мовив Санчо, —
Чоловік я супокійний,
У лицарськім ділї дурень, —
Де-ж менї вам помагать?

„От хиба би хто на мене
Кинув ся, тодї, даруйте,
Я як зможу і з'умію,
Боронить ся буду сам“.

Поки ся велась розмова,
Глянь: помалу їдуть шляхом
Два черцї Бенедектинн
На високих, добрих мулах.

На очах великі, темні
Окуляри, парасолї
Розпущені понад ними,
Инеини у капturах.

А за ними п'ять-шість кроків
Їде гарний, крутий повіз.
В коло нього вітри кінні
І два погоничі пішком.

Аж підскочив на сідлі
Дон Кіхот, узрівши все.
„Санчо — крикнув — ось пригода
Найкрасна з усіх пригод!

„Голову свою даю,
Що сі чорні дим з переду,
То могучі чародії,
Чорнокнижники якісь.

„А в колясці сій напевно
Вкрадену якусь царівну
Під сторожею міцною
На край світа десь везуть.

„Ну, такого я паскульства
Стерпіти не можу, Санчо!
А ті кляті чародії
З давна докучали мені!"

„Господи! — злякавшись дуже
Скрикнув Санчо, — тут нам буде
Гірше ще, ніж з вітряками!
Пане, що се вам здається ся?

„Гляньте, се не чародії,
А черці Бенедиктини.
А в колясці певно їде
Якесь панство із Севілії.

„Схаменїть ся, пане любий!
Нї з попами, нї з панами
Не вдавайтесь у пригоди,
Бо добром не скінчите!“

„Санчо — згірдно крикнув лицар —
Не плети, чого не вмієш!
Я кажу: се чародїї!
Зараз се побачиш сам!“

І підїхавши близенько,
Став конем посеред шляху
І, до штурму спис спустивши,
Так покрикнув до черцїв:

„Ви, погане, дїдьче племя,
Зараз випустїть царівну
Що везете в тій колясцї,
Бо инакше вам капут!“

Стали монахи, зжахнулись,
Далї кажуть: „Пане любий,
Ми не є погане племя,
Анї дїдьче, ми черцї.

„Хто там їде в тій колясцї —
Ми не знаємо. Самі ми
Поспішаєм у святого
Бенедикта манастир.“

„Брехуни! Мене не здуриш!“ —
Крикнув лицар і коняку
Спяв острогами тай просто
Списом на черця погнав.

Був би певно скрізь-на-скрізь
Проколов йому живіт,
Та чернець не ждав, а з мула
Кинувшись, беркиць під ніг.

Другий бачить, що біда,
Шарпнув мула в бік уздою,
Скочив в рів, а відси в поле,
Тай погнав на випередки.

Оттаке сповнивши діло,
Дон Кіхот поїхав гордо
На зустріч колясці — славну
Там пригоду він знайшов.

А Бенедиктинець бачить,
Що той чорт у блясї вже
На його не дриба душу,
То й вільнійше відітхнув.

Ось він рачки, хильцем-хильцем
Виповз із рова, на мула, —
Як шурне у чисте поле,
Тільки порох закурився.

Швидко здибав свого фратра,
Що відсапавшись, краї жита
Ждав, що далї з того буде —
Аж розплакались оба.

„Фратер, що за біс якийсь
Учинив ся нас? — промовив
Перший. — Що було з тобою?
Він не вбив тебе? пустив?"

„За гріхи се наші, брате —
Мовив другий, цокотячи
Із переляку зубами —
Смерть зирнула в очі нам!"

І оба хреститься стали
І молитись та зо страхом,
З каятєм у манастир свій
Манівцями поплелись.

XIV.

„Радуйтесь, прекрасні дами, —
Мовив тимчасом наш лицар
Наблизившись до коляси, —
Ви тепер свобідні вже.

„Чорна шайка та злодійська,
Що вас силоміць везла
На затрату, перхла в поле
Моїм списом поражена.

„А щоб знали ви, хто вам
Виєдднав таку прислугу, —
Я се, Дон Кіхот з Ламанші,
Блудний лицар, ваш слуга.

„Блудний лицар, а невільник
Дульцінеї із Тобозо,
К' нїй ви їдьте, їй скажіте
Все, що я зробив для вас."

Розбалакав ся наш лицар,
І не швидко-б і скінчив,
Аже тут наблизивсь до нього
Подорожних дам слуга.

То Біскаєць був, конюх.
З мови лицаря второпав
Лиш тото, що до Тобозо
Він вертать ся їм велить.

Се розлютило його.
„Ідіть до чорта, пане лицар!
Не спиняйте нас в дорозі,
Бо вас забю як сверицка."

Гордо глянув Дон Кіхот
На слугу. „Не будь ти лицар.
Я-б з тобою тут лицарську
Мав розправу, ти блощице!"

„Я не лицар? Я блощиця?
Брешеш, ти сухая тико!
Я Біскаєць, а Біскаєць
Кождий лицар, чорт бери!

„Ну бо, киньте сю конобу,
А возьміть за шаблю! Я вам
Гнеть покажу, чи я лицар!"
Так Біскаєць говорив.

Не сказавши й слова більше,
Дон Кіхот свій спис відкинув,
Виняв шаблю й на Біскайця
Рушив, наче кіт на миш.

Та Біскаєць тож не заяць.
Шаблю з піхви, а з колиси
Вхопив подушку візницьку
Шкіряну замість щита.

Ледво лицар наблизив ся,
Як не втне його Біскаєць
У рамя! Напевно був би
Пересік його на пів.

Але лицар захистив ся
Своїм щитом. Не чекав
Наш Біскаєць, що дальш буде.
Але ще раз рубонув.

В голову попала шабля.
Відкусила мов собака
Часть лицарського шолома.
Ще й пів вуха на закуску.

Гей, розлютив ся наш лицар!
Встав у стременах, обіруч
Вхопив меч і наче громом
Враз Біскайця оглушив.

Зверха в тїмя меч таланнув.
Та хоч не розсїк до разу
Голови задля подушки.
То про те такий міцний

Був удар, що у Біскайця
Як свічки в очах засяли.
Кров із уст, із ух, із носа
Бризнула, і він мов сніп

Впав на землю. Дон Кіхот
Гнеть зіскочив з Розінанта,
До очий йому наставив
Вістре свойого меча.

„Піддавай ся! — крикнув грізно. —
Піддавайсь, коли не хочеш,
Щоб я тут в отсій же хвилі
Голову тобі відсік!"

Та Біскаєць був зомлілий.
Лежачи ногами дриґав
І харчав, і певно був би
Не добром скінчив ся бій.

Як би дами із колясп,
Бачучи куди йде діло,
Не повиспівали живо,
Щоб спасати конюха.

Ось вони просити стали
Лицаря, аби дав спокій.
„Га, як так — відмовив гордо
Дон Кіхот, — най буде й так.

„Сему лицарю готов я
Дарувать життє, лиш мушу
Ставити одну умову,
Від котрої не відступлю:

„Най мені він приречe
Зараз їхать до Тобозо
І прекрасній Дульцінеї
Там віддать себе в услуги."

„Добре, добре“ — прирекли
Переляканії дами.
Навіть не дочувши добре,
Що там лицар говорив.

„Га, як так, — сказав наш лицар —
То прощайте, красні дами!“
І вклонившись чемно, сїв
На коняку тай поїхав.

XV.

Не проїхав десять кроків
Дон Кіхот, до того місця,
Де лишив був Санчо Панзу,
Коли сей на землю — тиць!

„Пане — каже, — от тепер ви
Певно царство вже здобули,
То зволїть менї в владанє
Дать обіцяний остров!“

„Сину мій — відмовив лицар —
Не здобув я ще острова,
Тілько стратив ось пів вуха, —
Та Бог ласкав ще на нас!“

„Тай болить же кляте вухо!
От би так при собі мати
Фляшку дивного бальзаму —
Мов рукою-б відняло!“

„Що се за бальзам?" — спитав
Санчо, видобувши вати,
Вухо пану завязати.
„Фераґраса то бальзам!" —

Мовив лицар. — Всякі рани,
Всякі болї в одній хвили
Гоїть. У лицарських книгах
Много писано про нього."

„Щоб нам тілько до господи,
Я зварить його з'умію,
А тодї всї битви, рани,
Навіть смерть нам не страшна."

Але тут побачив лицар,
Що шолом його ще гірше
Нофаліатаний нїж вухо, —
І розлютився так що страх.

„Бий мене Господня сила,
Коли буду хлїба їсти,
Воду пити, в хатї спати,
Поки не помщусь за се!"

„Пане — мовив Санчо Панза, —
Не клянїть ся так страшенно,
Бо прийде ся довго ждати,
А той лицар вже геть-геть."

„Ну, то поки не здобуду
В бою свїжого шолома!". —
Так поправив ся наш лицар.
І поїхали оба.

Їдуть, їдуть, їдуть шляхом
Не стрічаєсь жаден лицар.
Щастє ще, що проти ночи
Пострічались пастухи.

Стадо кіз вони там пасли.
Кози спали вже в кошарі,
Пастухи пекли козятко
На вечерю. В самий час

Лицар наш і його чура
В їх компанїю прибули.
До своєї їх вечері
Запросили козярі.

Правда, дивною здала ся
Їм чудна лицарська зброя
І балаканє чудацьке.
Але в своїй простотї

Думали: „Мабуть в столици
На панів така вже мода
Надійшла, то й Бог із ними!
Але ленський пан якийсь!“

Як кізлятину поїли
І вином її запили.
На закуску перед гостий
Дали жолудь пастухи*).

*) В Еспанїї єсть така жолудь, котру можна людям.

Взявши в руку жолудину,
Липар наш подумав хвильку,
А відтак, „уста отверзши“,
Ось яку промову втяв:

„О щасливі ті століття
Предковічні, що їх нині
Золотим віком зовемо —
Не для того золотим,

„Що в них золото, як нині,
Над усе було в ціні —
А щасливі за про те,
Що незвісні в них були

„Ті слівця: „моє", „твоє"!
Все тоді було ще спільне.
Всякому земля щедра
День у день давала страву.

„Жолудь ось така смачная,
Мід, що в дуплах пчоли носять,
Се була єдина страва
Преблаженних тих людий.

„Кришталевая водиця,
Се був їх напій здоровий,
А кора з дерев високих —
Одяг і хатчина враз.

„Та за те була в них згода,
Єдність, супокій, братерство!
Не порали маму-землю
Острим плугом ще тоді.

„Непарушуване поле
Добровільно їм давало
Все, чого було їм треба —
Не було богатих, бідних.

Без прикрас і без строїв
Непорочнії дівчата
Весело тоді гуляли
І безпечно по лісах.

Простим, щирим, ясним словом,
Не сонетами крутими,
І серця к серцю промовляла
Молодечая любов.

І жила святая правда,
Непохитна справедливість
Між людьми: розбої, війни
Ще й не снились їм тоді.

Не було царів ні духів,
Ні судів, ні криміналів,
Ні катів, ані злочинців —
Всі були брати, всі люди.

„Так було колись! А нині?“ —
І зітхнув наш лицар важко.
І повів довкола оком.
Та який побачив вид?

Пастухи і Санчо Панза.
Що ні в зуб не розуміли,
Що й до кого він говорить,
Всі поснули край огню.

„Ой як!“ — мовив славний лицар.
Похитавши головою. —
Він махнув лишень рукою.
Ліг і також в мить заснув.

XVI.

Мов зелёзний вовк на небо
Вилёзло горюче сонце,
Розбудило Дон Кіхота,
Розбудило пастухів.

Поспёдавши, що там Бог дав,
Дон Кіхот і славний чура
Поплели ся далї шляхом,
Щоб біди собі шукать.

На полудне потомлені
Вїхали в лїсок, пустили
Розінанта на полянку,
А самі лягли спочить.

Та лихе якесь хотёло.
Що на тій самій полянцї
Спочивать лягли Янґези,
Славні в краю конюхи.

Коні їх також там паслись.
Щоб там з ними Розінанте
Мав за дёло — Бог се знає,
Та дійшло до пястуків —

Чи то до копит. Ударив
Розінант одну коняку.
Так, що та перевернулась —
Розізлились конюхи.

Збігшись, таї давай палками
Молотити Росінанта.
Так що тої приголомшений
Мов небіжчик ниць упав.

Це побачив славний лицар,
Схопив ся і виняв шаблю.
„Санчо — крикнув — сю зневагу
Мусимо на них помстить.“

„Що там, пане за зневага —
Мовив Санчо — ви дивіть ся:
Нас тут два, а їх зо двацять,
Ми їм ради не дамо!“

„Що там двацять! — крикнув лицар —
Я один за сто їх стану!“
І не гаючи ся довше,
На Янґезів налетїв.

Гей, як першого тарахнув!
Пор вписав йому на лікти,
Кровиця бризнула довкола,
Крикнув з болю той конюх.

А тут з заду й Санчо Панза,
Теж здобувшись на відвагу,
Як не лусне по маківці
Ще одного конюха!

Спудилисъ мої Янґези,
Але бачучи, що тілько
Два якісь на них напали,
Зараз кинулись до них.

Обступили їх довкола
Таї луи-цуи, ізмолотили
Чисто на квасну квасницю
Палицями їх обох.

А побачивши, що лицар
І слуга лежать мов трупи,
Швидко з кіньми спакувались
Таї дали коштам знать.

Довго, довго ще лежали
Мовчки лицар наш і Санчо
І не рушались, неначе
Пильно слухали чмелїв.

Далї обізвав ся Санчо:
„Пане, пане, Дон Кіхоте!“
— „Га“ — озвав ся Дон Кіхот.

Санчо.

„От тепер би то нам, пане,
Дуже здав ся той чудовий
Харабарсовий бальзам!“

Дон Кіхот.

„Е, чого-б тодї нам треба!
Та кленусь тобі, мій друже,
Не мине два дни, а певно
Будем мати той бальзам!“

Санчо.

„Не мине два дни? А як ви
Думаєте, пане любий,
Кілько днїв мине, заким ми
Зможемо на ноги встать?“

Дон Кіхот.

„Що до себе, справді, друже,
Я сказать сего не можу.
Су. та сам я тому винен!
Це-ж не лицарі були.

„Тілько з лицарями бить ся
Річ моя, а прочу зграю
Ти, мій друже, сам повинен
Мов Самсон той побивать."

Санчо.

„Пане, чоловік я тихий!
Побивать нїкого в свїтї
Не бажаю і не буду.
Бог із ними з усїма!"

Дон Кіхот.

„Санчо, ось ти як говориш!
А остров би хтїв дістати?
Але-ж там прийдесь, небоже,
Часто бунти усмирять."

Санчо.

„Еї, Господь там з тим островом!
Радше силуїмо ся встати
Та підняти Розінанта
Та шукати пічлїгу."

Дон Кіхот.

„Ох, ох, ох! Болять же крижі!
Всї кістки мов перебитї...
Нї, небоже, я не встану,
Хоч би тут і пропадать."

Санчо.

„Шу, скажіте, любий пане,
Чи то все в лицарськім станї
Оттакі градй та тучі
Лицарям на плечі йдуть?"

Дон Кіхот.

„Санчо, Санчо! Сто раз гірші
Муки, болі і пригоди
Мусїли нераз терпіти
Попередники мої!

„Лицар Амадіс, попавшись
В руки ворога, до стовпа
Був привязаний і битий
Кінською уздою добу.

„Лицар Феб попав ся в руки
Ворога, і той дав наказ
Із пізку, кремінія й леду
Впакувать йому обід."

Так балакали нещасні.
Поки врешті Санчо Панза
Зміг ся войкаючи встати
І лицаря відратувать.

Підняли оба конякy.
Та що з того: ані лицар
Сил не мав на нїм сидїти,
Ані кінь — його нести.

Оттодї то Санчо Панза
На осла мов міх половн
Натерхавши свого пана,
До осла коня припяв.

Сам же взяв осла за повід.
І помаленьку, що хвиля
Проклинаючи лицарство
І Янґезів, далї в путь!

Щастє бідним посприяло.
Не проїхали і мильку.
Як натрафили гостинець
І шинок на роздорожу.

Аж перехрестив ся Санчо.
Але Дон Кіхот як тілько
Вздрів шинок, так зараз з нього
Пишний замок ізробив:

Чура, кінь, осел і лицар.
Наче півтора нещастя.
Вїхали у двір шинковий —
Щó то там спіткає їх?...

XVII.

„Відчиняйте замку брами.
Привитайте цвіт лицарства!“
Так деклямумав наш лицар,
Лежачи вдовж на ослї.

„Гей шинкарю!“ — мовив Санчо, —
„Двох небіжчиків прийміте,
Хоч живих ще, та таких,
Що три чверти їм до смерти.“

„Що-ж се вам?“ шинкарпитає.
„Ет, туман якийсь опутав:
Гримнули ми в пропасть кляту
І страшенно потовклись!“

Добродушний був шинкар,
Ще добрійша в нього жінка,
Та не мали де крім стайні
Своїх гостий помістить.

Ляг на постелі наш лицар,
А край нього на землі
Санчо Панза на соломі
Під дірявим петеком.

Добродушная шинкарка
Принесла води, оливи
Та пиятики, обом помила
Та перевязала рани.

„Бог вам заплать, ясна пані!“
Мовив лицар. — „Ще лиш нині
Ваша поміч нам потрібна —
Завтра й чорт нам не страшний.

„Завтра я не сплю, не їм,
Поки не зварю чудовий
Ферабрасовий бальзам
І всіх болів не позбудусь!“

Глянула на Дон Кіхота
Та шинкарка, мов на тура,
Тай питає Санчо Панзи,
Що їй видавсь розумнійшим:

„Хто такий твій пан, мій друже?“
„О, мій пан, се славний муж! —
Мовить Санчо, — найблудніїшний,
Найхрабріїшний між лицарством!“

„Чом же се він найблудніїшний?
Що за гідність се така?"
„О, се гідність страх велика:
Нині буків повні плечі,

„Завтра царство і корона
І остров для чур в додатку."
„Чом же ви — пита шинкарка —
Не здобули й ґрафства ще?"

„О, ще час короткий, пані!
Місяця нема, як ми
Їздимо пригод шукати.
Таї пригоди ті, що досі

„Нам лучали ся, були
Все дрантиві. Та як Пан Біг
Дасть нам видержать всї біди,
Буки, болї, битви й глум,

„Що нам суджено, то певно
Не мине нас царство-панство."
Так балакав Санчо Панза.
Поки з горя не заснув.

Та не так то легко спати,
Як усї кістки й сустави
Пораховані ломачем
Та пописані спицями.

Тож як тілько засвітало,
Пробудив ся Дон Кіхот.
Пробудив ся й Санчо Панза,
Але жаден встать не міг.

Довго ще вони чекали,
Розмовляли і стогнали.
Поки не прийшов шинкар
Глянуть, чи вони живі ще.

„Гей, вельможний пане ґрафе! —
Мовив лицар — майте ласку,
Дать нам трохи розмарину,
Солі і вина й оливи!"

Добродушний був шинкар;
Бачить, що людина хора
І плете щось у гарячці —
Дав усе, чого просили.

Ледво не-ледво зволік ся
Дон Кіхот з твердого ліжка,
Замішав свій лік в горшку
І поклав його варити.

Клекотить в горшку бальзам,
Лицар стогне та хрестить ся.
Шепче: „На́ мори, на мори",
Хуха, дмуха і плює.

Як зварилась мішанина,
Він зілляв її в фляшину.
А із решти, що лишилась,
Випив добру половину.

Тай огидний же був смак!
Ледви випив лік свій лицар,
Щось в нім рявкнуло: у-е!
Мов би ложку вихав у горло.

Видав з себе все білак,
Ще й позавчорашню жолудь,
А з страху та задавління
Весь троїстим потом вмив ся.

„Положіть мене й укрийте!“
Простогнав нещасний лицар,
Але зараз же заснув, —
Спав як камінь три години.

Сон, зворушене і піт
Покріпили в нього сили,
Встав освіжений, здоровий,
Що хоч зараз їдь в похід.

Аж в долоні плеснув Санчо.
„Чудо сталось з моїм паном!
Очевидно, що се дїло
Пречудовного бальзаму!“

І він сміло вхопив горщик,
Духом випив аж до дна.
Ой, та швидко неборака
Світ весь і бальзам проклив.

Як почав той вар огидний
В животї його лоточить,
Нудить, мучить і млоїти —
То він з болю вивсь як вюн.

Почало щось підступати
То під серце, то під горло,
Так що Санчо справдї здумав,
Що вже смерть його прийшла.

„Санчо, спику!“ — мовив лицар
За чоло його держачи, —
„Що з тобою? Ой а може
Се тому, що ти не лицар?“

„Горе моему всьому роду!“
Зойкнув Санчо. — „Ви-ж се знали,
Що сей вар лиш для лицарів,
То по що-ж мені дали?“

Та в тій хвилі вже бальзам
Переміг натуру Санча,
І ексильозія страшенна
Все нутро його стрясла.

Довгий був, страшенний вибух,
І не покрінив він Санча,
Але змучив так, що бідний
Ледво на ногах держав ся.

Та не ждалось Дон Кіхоту.
Сам він осїдлав коняку,
Запуздав осла і Панзї
Сїсти на сїдло поміг.

Ой не встиг наш славний лицар
З місця рушити хоч кроком,
Аж ось виїшов пан коримар
І низенько поклонив ся.

„Пане ґрафе“ — мовив лицар, —
Славно ви нас угостили.
Чим же-б міг я вам віддячить?
Будьте ласкаві, скажіть.

„Може тут у вас який
Ворог, кривдник, супостат,
То вкажіть його, а сили
Моїх рук він не минє.“

„Пане лицарю, — відмовив
Тут коримар, — яким у біса
Ґрафом я вам показав ся?
Я коримар собі, таї голї.

„Сили ваших рук не треба, —
З кождим ворогом і сам
Я собі вже раду дам,
А ви, пане, заплатіть!“

„Що, платити? — крикнув лицар. —
„Се не замок, як я думав,
А шинок собі звичайний?“
„Так, шинок“ — сказав коршмар.

„Га, як так, то знай, коршмарю,
Що блукаюче лицарство
Не платить нїде нїколи
За гостину по шинках.

„Всї його гостять безплатно
За ті труди, невигоди,
Що воно терпить по світї,
Щоб невинність боронить.“

„Все те, панцю, чиста байка“, —
Рік коршмар. „У мене так є:
Хто почує, їсть і пє,
Мусить за все заплатити.“

„Е, ти дурень!“ — скрикнув лицар,
Дав остроги Розінанту,
Вискочив за браму й хутко
Геть у поле почвалав.

„Ой як!“ — закричав коршмар.
„Ну, чекай же! Втїк пан лицар,
То вже не втече пан чура.
Гей, ти мій! плати за все!“

„Я — озвірився Санчо Панза. —
„Я платити? Як мій пан
Не платить, то й я лицарське
Право не буду ломать."

„Хло, та я тобі всї кости
Поломаю" — рік коримар.
„Хоч сїчіть мене живого.
А я й фешка не дам!"

На сю сварку позбігались
Инші гості, що в тій коримі
Ночували — шановали.
Ковалї та шматярі!

Вчувши, про що річ зайшла,
Скочили враз до Панзи
І стягли його з осла.
І лиш моргнули по собі.

Зараз принесли із коримн
Грубий коц, простерли добре,
По краях забрали в руки,
Панзу бухнули на коц.

В тій же хвили розмахали —
Гуп! і Санчо мов ворона
З розмахом летїв у гору —
Гуп! і знов на коц упав.

Гей, як стануть опалати!
Мов опука білний Санчо
То лїтає, то спадає,
А кричить, кричить, кричить.

Вчув сей крик могучий лицар,
Обернув ся — Боже милий!
Розпростерши руки й ноги,
Санчо паче птах літа!

Рушив чурі на підмогу,
Та була заперта брама,
Перелїзти-ж через мур
Зь слабий був бідний лицар.

Сидячи на Розінантї,
Він одно зробив, що міг:
Кляв, ганьбив катів поганих.
Але ті лиш реготались.

Аж набавившись до волї
І втомивши ся, пустили
Санчо Панзу; вирвавсь бідний
З коршми, мов з криниці кіт.

XVIII.

Пражить сонце, як паняте.
Утруджені і нещасні
По безлюдним шляху їдуть
Санчо Панза й Дон Кіхот.

Аж на раз знялась на шляху
Перед ними величезна
Курява, мов сїра хмара
Валом по степу лягла.

„Санчо, друже! — скрикнув лицар —
Ось талан наш, наше щасте!
Бачиш, військо величезне
Виступає проти нас!“

„Пане, гляньте — мовив Санчо —
Онде йде мабуть і друге!“
І вказав на другу хмару,
Що наближувалась з боку.

„Так і є! — промовив лицар —
Се два війська, два ворожі,
Тут на битву виступають.
О я знаю, знаю їх!

„Глянь, ось проти нас надходить
Алїфанфарон поганець,
Цар острова Тапробани,
І з ним тридять шість язик*).

„А се з боку йде з ним биться
Цар Пентаполїн, володар
Гарамантів — християнську
Він релїґію держить.

„А дочка у нього гарна.
Алїфанфарон докоче
Хтів її за жінку взяти,
Та Пентаполїн не дав.

„Відречи ся Магомета,
Попали коран фальшивий,
То тоді дочку дістанеш“ —
Так казав Пентаполїн.

*) І демон.

„Добре мав! — озвав ся Санчо —
Оттакому пану певно
І допомогти не жаль!“
„Так і зробимо!“ — рік лицар.

„Та ми їдьмо на сей горбик,
Щоб докладно озирнути
Армії обі й лицарство,
Що надходить в їх рядах.“

Стали. Курява страшенна
Все змагалась, наближалась;
Нїчогісїнько крізь неї
Видїти не мож було.

Та в уяві Дон Кіхота
Все снував ся безконечний
Ряд героїв — в тім туманї
Він побачив їх усїх.

„Глянь, о Санчо, онде лицар
В жовтій зброї, се Льоркалько, —
А тамтой в плащи зеленім —
Міколембо се страшний.

„Онде велитень могучий
Брандабарабан з Болїша, —
А гетьман отсеї купи
Тімонель із Каркахони.“

І пішов наш лицар купу
Імен, гербів і країв
Вичисляти; Панса слухав,
Обзирав ся — і не бачив.

„Пане! — скрикнув він наресті, —
Де у біса ті герої,
Велитні і зброї й герби?
Я не бачу нїчогісько!“

„Як то? — мовив Дон Кіхот, —
Чи-ж не чуєш: сурми грають,
Коні ржуть, кітли гукають,
Барабани торохтять?“

„Я лиш чую — мовив Санчо —
Як блеють ягнята й вівці,
Дзвонять дзвоники на шиях,
Туцкають ся барани.“

Так воно й було на правду.
Ті дві війська, то були
Дві овечі турми — Санчо
Аж тепер се розглядів.

„Боягуз ти, любий Санчо, —
Мовив лицар. — се лиш страх
Перед битвою два війська
В барани тобі змінив.

„Та сиди ось тут! Я сам
Кину ся в ту битву люту.
Меч мій вистарчить, щоб славу
На наш бік перехилить.“

Шпигонувши Розінанта
Дон Кіхот пустив ся до-чвалъ
Просто між овече стадо
Таї лавай рубать, колоть!

„Гей, за мною, ви герої,
Пентаполїна дружино!
Биїмо Алїфанфарона
І його полки погані!"

Бачучи таке диво,
Вівчарі зжахнулись з разу, —
Далї видять, що наш лицар
Коле, топче баранів.

„Гей, ти мой! — вони скричали —
Чи сказив ся? Що ти робиш?
Дай спокій! Се наші вівці!“
Але лицар мов не чув.

„Де ти, Анфанфароне?
Покажи ся, стань до бою!
Дон Кіхот тебе ось кличе! —
Трусе підлий, гинь, пропадь!“

І він сїк, колов, товкмачив
Баранів, немов се кровні
Вороги його, аж лютість
Верх взяла у вівчарів.

Гей-же вхопили за праці
Тай давай бомбардувати
Дон Кіхота камінцями
Завбільшки як пястуки.

В мить один у бік тарахнув,
Так, що аж в нїм дух заперло;
Лицар думав, що смертельну
Рану хтось йому задав.

Хопив фляшечку з бальзамом, —
Тілько що почав був пити,
Як не лусне другий камінь —
Вибив фляшку з рук йому.

Та не лиш самую фляшку,
Вибив з пять зубів із рота,
Так що лицар паче горстка
З Розінанта в низ упав.

Вівчарі перелякались,
Думали, що лицар вбитий, —
Похапавши баранів
Поранених, — геї на втеки!

У страху надбіг і Санчо.
Він на горбику аж тріскав,
Так кричав на свого пана,
Щоб дав спокій баранам.

„Ви живі ще, пане! пане!
Чи-ж я не остерігав вас,
Що се барани? Ой Боже,
Що-ж ви наробили, га?“

„Тихо, Санчо, — мовив лицар —
Се тої чарівник проклятий
Знов зробив нам сього збитка,
Військо в барани змінив.

„Та я ще йому досолю!
А тепер коли-б води де!
Бач, у мене кров із рота
Як дзюрчить — зубів нема!“

І на Розінанта сівши,
Держачи ся за болючі
Вилиці, поплів ся лицар
В слїд за Санчовим ослом.

XIX.

Щоб хоч троха розірвати
Дон Кіхота в лютім болю,
Розпочав балакать Санчо,
Що прийшлю йому на ум.

„Знаєте, коханий пане,
Чом се наші всї пригоди
Так кінчать ся нещасливо
Дручем, бучем та камінем?

„Я гадаю, що за ваш
Гріх великий. Згогадайте:
Ви-ж дали страшну присягу,
А сповнить її забули.

„Присягли не їсти хлїба,
Під дахом не спати, доки
Не злобудете шолома
Красного, як той на вас!“

„Санчо, Санчо! — скрикнув лицар —
У щасливую годину
Ти сказав се! Бач, он їде
Лицар з шоломом блискучим!

„Знаю шолом сей, о, знаю!
То неоцїнений шолом
Многославного Мамбріна —
Бог мені його несе!“

„Пане, — мовив Санчо Панза —
Що за шолом? Таж се їде
Із Сеґовії цирюльник
З тацкою на голові."

„Не сліпий я, брате Санчо —
Мовив лицар — бачу добре.
Що той шолом пречудовий
Попсувала зла рука.

„Проклятущі чародії
Цирюльницьку тацку з нього
Намагались ся зробити.
Але се їм не вдалось!

„Ось чекай, хоч як недужий.
Я до бою з сим поганцем
Стану й шолом сей преславний
Мушу нині ще здобуть!"

І заким ще Санчо Панза
Зміг спинити Дон Кіхота.
Вже сей низом спис спустивши
На цирюльника летів.

„Стій, погана, зла личино! — —
Верещав крізь біль наш лицар. —
„Гинь із моїх рук, а ній, то
Шолом сей мені віддай!"

Спудив ся цирюльничина,
Кинув тацку, палку й торбу,
Сам же подавай Бог ноги!
В кукурудзи тілько шусть!

„Га, моя побіда, Санчо! —
Скрикнув лицар. — Бач, помана
Щезла, а чудовий шолом
Ось у мене вже в руках!“

І він в мить пробив дві дірки
В тазі і продяг шнурочок,
Щоб під бороду надіти —
І готовий шолом був.

Санчо-ж тим часом радіський,
Що так дешево скінчилась
Ся пригода, хопив торбу,
Що цирюльник був поверг.

У торбині хліб був, сало,
І цибулька і фляшина
Доброго вина. — „Се, пане,
Ще цінніїше, як ваш шолом!“

Зараз стали, покріпились.
Дон Кіхот на зуби йойкав...
Щоб хоч троха розірвати
Пана, Санчо знов почав:

„Ну, дав Бог, коханий пане,
Що хоч по часі, присягу
Ви сповнили. Та все-ж досі
Зломана була вона!“.

„Ох, і сам я се міркую, —
Мовив лицар, і за тее
Вже придумав я покуту
По лицарськи відбувать.

„Бачиш, друже мій, ті гори,
Віковим покриті лїсом?
Там поїду я, в найглубші
Дебри та ярй забюсь.

„Зкину з себе зброю й одїж,
Відречусь напою й страви,
Буду жити корінцями
І томити ся чутєм.

„Ти-ж до дами Дульчінеї
З листом, друже мій, поїдеш,
Все їй скажеш, що для неї
Я терпів і ще терплю.

„Все їй скажеш, і допоки
Призначить мені ся пані
Так томити ся в пустині,
Поти буду я терпіть.

„Се могучая покута,
Чари всї вона ломає,
І її відбувши, сміло
Руну світ весь здобувать!“

Здивував ся Санчо Панза
Про таку покуту вчувши,
Та його манила думка
З листом їхати домів.

Тож не дуже й сперечав ся,
Надто ще, коли пан лицар
Всю покуту брав на себе,
А його морить не хтїв.

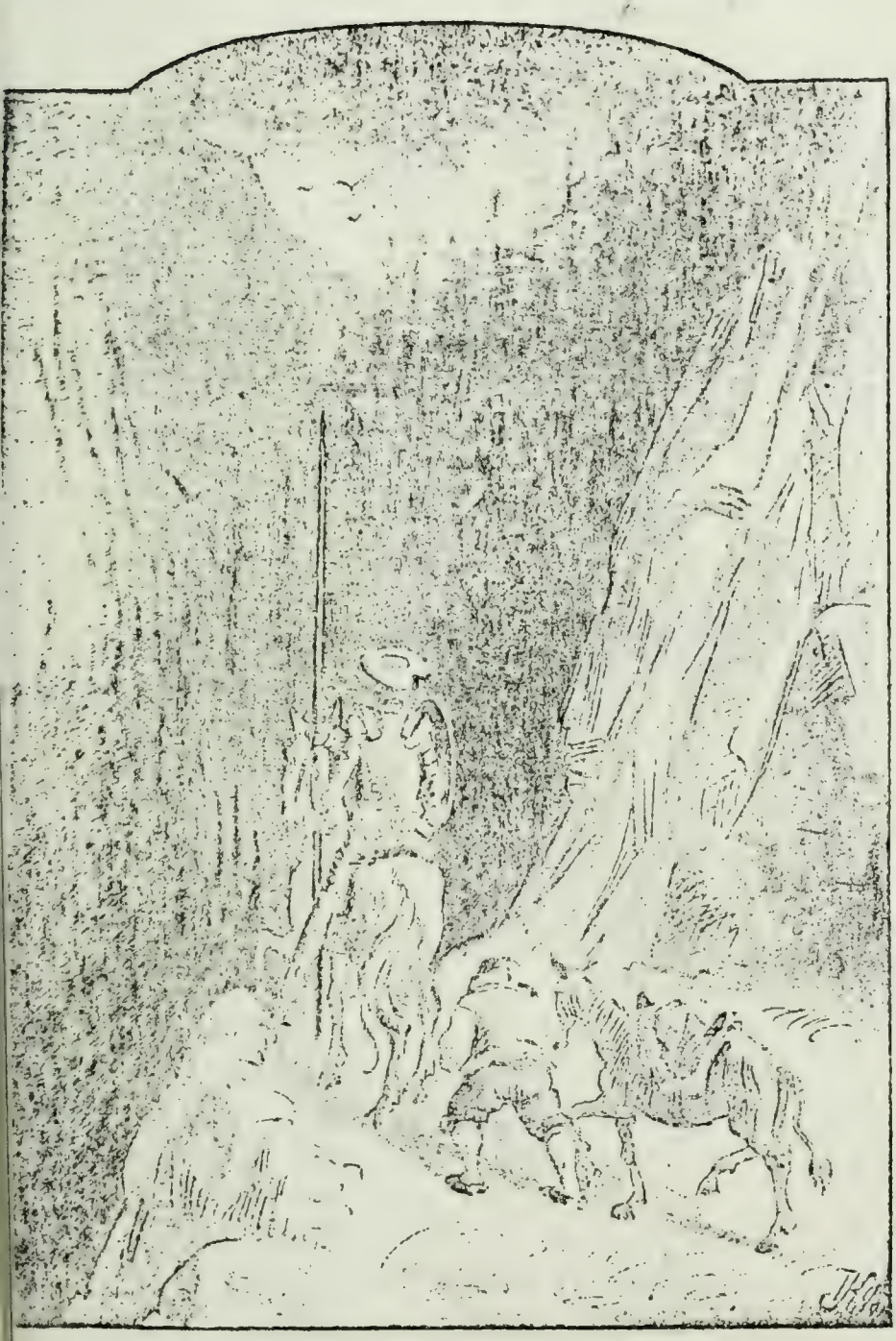

XX.

Гори! Гори! Подивить ся.
Близько ви, подать рукою. —
А як доведеть ся тюпать.
То нехай вас чорт візьме!

Їдеш день і їдеш другий,
А ви як були близенько.
Так і є — подать рукою,
А доїхать анї руш.

Так було і з Дон Кіхотом.
Їде, їде, поганяє,
Гори все, здаєть ся, близько,
Та доїхать анї руш.

Ось вже стало вечеріти.
Бачить Дон Кіхот, а шляхом
Валка дивного народа
Проти нього шле мете.

Передом комісар їде
В королївському мундурі,
Шпада з боку, а на шапці
Королївський знать орел.

А за ним по парі, пішки
Йдуть якісь блїдії люди,
З рук і з ніг їх висять пута,
Лапцюхи знай дзїнь та брязь.

По боках і з заду їдуть
З карабінами жандарми
Здоровенні і вусаті
І червоні, мов кати.

„Санчо! Санчо! — мовив лицар, —
Ось нам ще одна пригода!
Та коли й се будуть чари,
То хай чорт мене візьме!

„Ось невільники нещасні,
Що їх люті лиходії
У тяжких кайданах гонять
У далеку чужину.

„Тут меча мойого треба
І лицарської відваги,
Тут я покажу, як славне
Те лицарське ремесло!“

„Пане любий — мовив Санчо, —
Бога бійтесь! Розміркуйте!
Се-ж комісар королївський,
А не жаден лиходїй.

„Гляньте, а при нїм жандарми
А ті в путах, та-ж се певно
Арештанти і злочинцї,
Що на каторгу ідуть.“

Та не слухав славний лицар
Слів розумних, спис ухопив
І його зложивши низом,
Серед шляху гордо став.

А як надійшла ватага,
Він промовив дуже чемно:
„Пане, можу вас просити
Річ одну сказать мені?“

„Що вам треба?“ — рік комісар.
„Будьте ласкаві сказати,
Що за люди се в кайданах,
І куди ведете їх?“

„Се злочинці — рік комісар —
Що, засуджені на кару
І на каторжні роботи
Під конвоєм*) ось ідуть.“

„А не міг би я просити,
Щоб ви ласкаво сказали,
За що сю тяжкую кару
Мають приймать вони?“

„Пане — відповів комісар —
Се нехай вас не обходить.
Тут на шляху не пора вам
І не місце говорить.“

„То позвольте, чемний пане,
Що я їх самих спитаю, —
Се не довго потріває,
А мені потрібно знать.“

Не противив ся комісар.
А жандарми навіть раді,
Бачучи, що в того пана
Не всї дома, так і буть.

*) Під сторожею.

„Ну — міркують. — варто йути,
Як то буде розмовляти
Лицар сей з отсим гультайством,
Що так ласе на брехню!“

Перший був у першій парі
Здоровенний парубіка.
„За що ти сюди попав ся?“
Запитав наш Дон Кіхот.

„Пане, я зовсім невинний, —
Відповів покірно злодій. —
Закохавсь я і за тее,
Бач, на каторгу іду.“

„Закохав ся? як же-ж можна
За любов іти в кайдани?“
Тут усї зареготались,
А закоханий найгірше.

„Закохавсь — та не в дівчину,
А в сусїдській повній скрині.
Тяжко працював я, пане,
Поки розлупав її.

„Тут мене при ній зловили.
Не було що й признавать ся.
Засудили на сто буків
І на каторгу на рік.“

„Гм“ — сказав преславний лицар,
І до другого звернув ся,
Але сеї схилив ся сумно,
Ані слова не сказав.

„Сього, пане, не займайте!
Се канарок, і за тее
Йде на каторжні роботи,
Що за много виспівав."

„Як то, як то? — скрикнув лицар. —
Чи-ж можливо, щоб за спів
На таку тяжкую кару
Хтось судить його хотів?"

Знов усї зареготались,
А злодюга мовив: „Бачте,
Спів, то страх погане дїло,
Як не в пору й не на місцї.

„Сей бідак був конокрадом,
Що-ж, і се по людях ходить,
Мудро він провадив дїло,
А як схопили його,

„Не було на нього свідка,
Не було знаку, лиш тілько
Край воріт його згубились
Коний краденних слїди.

„Ну, скажіть, хиба-ж се доказ?
Але він дурний та глупий
На тортурі сам на себе
Виспівав усе, що знав.

„От такий то він канарок!
Двісті буків взяв на плечі,
Ще й пять лїт у „нашій Клїпи"*),
А те все лиш за свій спів."

*) Клїпа — бідн. неволя, каторга.

„Ну, а ти?" — промовив лицар
До слідуючого, — за що
Ідеш до пані Клїни в гості?"
„За пусте", — промовив сей.

„Не достало пять дукатів."
„Я-б тобі їх дав і десять, —
Любродушно скрикнув лицар, —
Щоб ти так іти не мусїв."

„От таке! — сказав злочинець.
Що менї тепер з дукатів!
Так як тому серед моря,
Що в судні без хлїба мре.

„Як би мав я їх вчаснїйше,
Я-б секретарю від суду
Підмазав був ними руки,
І свобідний був тепер."

До четвертого зблизив ся
Дон Кіхот, — се був поважний
Чоловік сивобородий,
Із задуманим лицем.

На лицареське запитанє
Він нїчого не відмовив,
Лиш зітхнув з цїлого серця
І замлакав як дитя.

„Сей лїдусь — сказав за нього
Говіркий його товариш —
Був, говорять, чорнокнижник,
Небезпечний чарівник."

„Ну, — сказав поважно лицар, —
Се вже крайняя дурниця
За ті бабські забобони
Слать на каторгу людий.

„Се-ж звичайно прості сплетні,
Або дурнота бездонна!
Хоч би сам мені призпав ся,
Що потрафить чарувать, —

„Я-б післав його до чубків,
До шпиталю божевільних, —
А тим, хто його прискаржив,
Я-би дав по дванцять пять."

„О, спасибі вам, мій пане,
За сердечне мудре слово! —
Скрикнув радісно каторжник —
Як би то так думав суд!

„Ні, я, пане, не призпав ся,
Ні в чому було призпать ся.
Я наукою займав ся,
А не чарами, їй Богу.

„Я робив експерименти,
А ті темні, прості люди
Се взяли за злії чари, —
Суд їх віру потвердив.

„Мало, мало бракувало,
Щоб на стосї не спалили;
Тілько з ласки на повільну
Смерть осуджено мене.

„Лиже-ж ті чотири роки
Каторги мені старому
Та ще й хорому, — се, пане,
Неохибна, певна смерть.“

Так пройшовши за порядком
Кождого із тих злочинців,
На останнім, що був з заду,
Зупинив ся Дон Кіхот.

Сей був скований подвійно,
На руках мав крім кайданів
Ще залізну добру штабу,
І на шиї мав обруч.

„Ну, а сей що заподіяв —
Дивував ся славний лицар —
Що в такі перстені й штаби
Запроторили його?“

„Пане — відповів комісар —
Сей один злочинець має
Більше злого на сумлінню,
Ніж ті инші всі на раз.

„Се злодюга в біса хитрий,
Тим то ми для обезпеки
Так його зашнуровали;
Боїмо ся, щоб не втік.

„Се був голосний опришок.
Звуть ся Ґінес Пассамонте.
Або як звичайно кажуть:
Ґінезільйо Паранільо.“

„Пане — скрикнув Пассамонте —
Я вам тут не жадна митка!
Не поганьте мені назву!
Що я вам за Параніллью?

„Я вам Діжінес Пассамонте.
Від тепер на десять літ
Я функціонер державний
Так самісько, як і ви.

„А ще хто з нас двох вартійший,
Се покажеть ся, як світ
Прочитає повний, щирий
Опис мойого життя."

„Се не жарт — сказав комісар. —
Сей злодюга в криміналї
Написав здорову книгу.
Тай цікава-ж, біс бери!"

„Е, се ще лиш перша часть —
Величав ся Пассамонте —
Та даеть Бог, скінчу, то буде
Світови що показать.

„Ну, а ви, мій пане лицар,
Маєте нам дещо дати.
То давайте, бо вже того
Балакання нам досить."

От тоді преславний лицар
Ставши просто пачє тика,
До комісаря звернувшись,
Урочисто мовив так:

„Слухайте, ви добрі люди!
Хоч за сї чи ті провини
Вас засуджено на кару
Справедливо або й ні, —

„Та щоби вам показати,
Що я лицар і не даром
Взяв на себе сю зброю,
Кривдь нещасних боронить, —

„Бачучи, що ви нерадо
Йдете там, куди вас гонять,
Що й заковані та биті
Всякій людськости на глум, —

„То до вас, панн жандармн
І ви, комісарю вельможний,
Я запошу чемну просьбу:
Випустїть отсих людий!

„Се-ж негарно, негуманно,
Чесним людям недостойно
Катувати своїх ближнїх,
Навіть хоч би за гріхи.

„Нагрішили — ви лишіть їх
Гризі власного сумлїння,
Най сам Бог їх покарає, —
Ви-ж не спротивляйтесь злу!"

Тут обрунив ся комісар.
„Що ви, пане, одурїли?
Хочете, щоб королївських
Арештантів я пустив?

„Я на се не маю права!
Ви-ж, коли не всї в вас дома,
Тацку сю собі поправте
На макітрі й їдьте геть!“

„Сам ти тацка і макітра,
Збитий череп і поганець!“ —
Крикнув лицар і свій спис
На комісаря направив.

Анї глипнув, анї зїпнув
Пан комісар, як лицарський
Спис його з сїдла на землю
Зшиб неначе околот.

Рушили ся тут жандарми,
Щоб вязати Дон Кіхота; —
Се побачив Санчо Панза
До каторжників метнувсь.

Допоміг їм розірвати
Ланцюхи, тодї перівна
Боротьба розпочала ся,
І жандарми драла всї.

Лиш один на серед шляху
Мов пришиблений комісар
Бовванїв, — його злочинцї
Геть обчистили до тла.

Всї папери геть подерли,
Що мав гроший, то забрали,
Від кайдан ключі дістали,
Шматя до гола зняли.

От тодї преславний лицар
Скликав їх довкола себе
І говорить: „Ну, панове,
Ви тепер свобідні всї.

„Богу дякуйте за теє,
А менї замісь відплати
Лиш одну сповнїте просьбу,
Невеличку просьбу сю:

„Поспішайте до Тобозо,
І прекрасній Дульчінеї
Поклонїть ся й розповіджте,
Що для вас я учинив.“

„Пане — мовив Пассамонте —
Богу дякувать ми будем,
Але бігти до Тобозо —
Неможливе се для нас.

„Нам спішити треба в гори,
В дебри у лїси ховать ся,
Щоб жандарми не зловили,
А не пхать ся знов під ключ.“

„Так?“ — аж скрикнув Дон Кіхот. —
„Ах, ти підлая личино,
Джінезілльо Парапілльо,
Чи як з біса звеш ся там!

„Хай менї не що, або-що,
Як тебе я не примушу,
Щоб ти сам у своїх путах
До Тобозо зараз біг!“

Пассамонте теж горячий.
Він моргнув на своїх другів.
Ті розскочили ся живо
Таї хахаи за каміний.

Як почнуть бомбардувати
Лицаря і Санчо Панзу, —
Ледво ті втекли з душею
Від розлючених злодюг.

Так скінчилась та пригода,
Що невільників з кайданів
Вирвав і спиців від них же
Тут набрав ся Дон Кїхот.

XXI.

„Слухай Санчо — мовив лицар
Коли щезли злодїяки, —
Бачиш, як то зле невлячним
Зробить якесь добро."

„Я чи бачу! — скрикнув Санчо —
Ви сього, ласкавий пане,
І не бачили й не хтїли
Бачить, хоч я мовив вам."

„Га, тепер, небоже Санчо.
Буду вже обережнїйшим."
„Ви обережнїйшим, пане?
Скорше в зайця буде хвіст.

„Скорше рак на дубі свисне!
Та подумайте лиш теє:
Що тепер велике лихо
Грозить нам, тяжка біда.“

„Що нам грозить, брате Санчо?“
„Адже-ж, пане, арештантів
Ви пустили, а комісар
Чи не зранений від вас?

„Се-ж значить, тепер жандарми,
Поліцаї, ревізори
Кинуть ся як пси за нами.
Пане, лихо буде нам!

„Я би радив, як найшвидше
Забирати ся в ті гори,
Влїзти де в хащі, у дебри,
Переждати пару днїв.“

Троха думав славний лицар,
Далї мовить: „Слухай, Санчо, —
Не з страху перед ким небудь,
А для тебе се зроблю.“

Стежками, манівцями
Поплели ся, Санчо Панза
Передом, а славний лицар
Наче журавель за ним.

Їдуть, їдуть, серед поля
Купку парубків дігнали,
Що з цїпками і дрючками
З вилами йшли кудись.

З разу Панза їх боїв ся,
Та зрівняв ся з ними лицар,
Людяно почав питати,
Хто вони, куди спішать?

„Пане — з них один озвав ся —
На війну їдемо.“ „Що мовиш?
На війну? Куди? І за що,
З ким ідете воювать?“

„Се історія не проста!
Та що нам одна дорога,
А ще й ви, здаєть ся, воїк,
То я все вам розповім.

„Буде тому вже пів року,
Як у нас із пасовиска
Втїк, мабуть через недоглял,
Війта нашого осел.

„Що питали, що шукали,
Все на дармо. Десь за тиждень
На торзї наш війт здибає
Війта з другого села.

„Куме — каже чужосїльний —
Що менї дасте, я знаю,
Де осел ваш.“ „Ой кумуню,
Буде добрий могорич!“

„Вчора бачив я у лїсї
Вашого осла, та дуже
Він здичів, то я зловити
Анї рук його не міг.

„От ходіть зо мною разом,
Я покажу вам те місце!“
Війт наш дякує і втїшно
Із сусїдом в лїс іде.

„Надійшли — осла не видно.
Що шукають, заглядають
У зрубн, в хащі густії,
Аніг руш осла знайти.

„Куме, — мовить чужосїльний —
Не один я маю сносіб:
Мусимо його надибать,
Хоч би під землею скрився.

„Я умію пречудово
По ослячому і-якать, —
Як ви троха сеї штуки
Свідомі, то буде лад.“

„Троха? — наш війт образив ся. —
В нашому селї цїлому
Не було осла, котрого-б
Крик я не закасував.“

„Ну, як так, то дуже добре.
Ідїть же ви одним окопом,
Я піду противним боком,
І і-якаймо раз в раз.

„То хиба би ваш осел
Не осел був або здох,
Що-б, почувши наші крики,
Та не обізвав ся нам.“

„Дуже добра ваша думка“ —
Мовив наш віїт. І швиденько
Розійшлися ся в ріжні боки,
Все іякаючи йшли.

„Та тут, пане, сталось диво.
Що один іякне, другий
Думає, що се осел,
І біжить в тої бік на голос.

„Стихне крик, він сам іякне:
Перший знов, почувши крик,
Думає: осел іякнув.
І собі біжить в той бік.

„А що в лїсї крик лунає,
Відбиваєть ся по дебрах,
Раз він відси йде, раз відти,
То зблудили гиеть оба.

„Довго лазили, кричали,
Далї якось то зійшли ся.
„Ви се куме?“ — „Ви то куме?“
Я-б присяг був, що осел.“

„Ну, таї вмієте іякать —
Каже наш віїт до чужого —
Я ніколи-б не подумав.
Аби так міг християнин.“

„Але й ви, мій кумцю любий —
Каже віїт чужий — теж майстер,
Що й мене ви ошукали
Тим іяканєм своїм.“

„Як то, Боже — наш війт каже —
Чоловік живе й не знає,
В чім він майстер. Я й не думав,
Що-б я майстер був такий.“

„Так то, кумцю — відмовляє
Чужосільний — дуже часто
В невідомости живе
І вмира талант великий.“

Так собі поміркувавши,
Знов війтове розійшли ся,
Та як почали іякать,
Знову збились із стежок.

Врешті вмовились іякать
Кождим разом по два рази,
Щоб пізнати, що іяка
Се пан війт, а не осел.

„Так зійшли вони весь лїс.
Та осел не відкликав ся;
Проста річ, бо тої ночи
Білолаху вовк роздер.

„У однім ярку війти
З нього здибали кістки,
І задихані, похриплі
Повернули до села.

„Сей і той свою пригоду
Повідав своїм сусїдам,
Сей і той хвалив, як славно
Зна іякати сусїд.

„Рознесла ся тая чутка
По всіх селах, і неначе
Чорт підбунтував народ весь,
Почали сміять ся з нас.

„Де лише хто з нас явить ся,
Всюди нам „ія“ гукають,
А як хочем що сказати,
То ревуть „ія-ія!“

„На торзі, на пасовиску,
В коршмі, в лїсї чи де-не-будь
Нішого нема привіту
Нам, як лиш: „ія-ія!“

„Вже ми по добру просили,
Вже сварились, і з усїми
Перегнївались, все дармо,
Все кричать: „ія-ія!“

„От ми й здумали за зброю
Взять ся, кровю сміхованців
Змити лютую образу,
Списом їм роти заткать.

„Тут край поля на долинї
Битва має бути нинї. —
От туди спішать стежками
Наші люди і чужі.“

Дон Кіхот на Розінантї
Як підскакував, а Санчо
Реготав ся до розпуку,
Чувши дивну повість сю.

„Ах ви люди! Що за люди! —
Мовив Дон Кіхот понуро, —
За ослячий крик готові
Голови собі розбить!“

„Славні хлопці! — мовив Санчо. —
Так і треба! Не піддайтесь!
Вибийте їм кийками
Сміх із черепів пустих!“

„Хто сміять ся з мене сміє,
Той мов батька мого забив.
Забив ти моїого батька,
Забю я твою свиню!“

Так говорячи, прибули
На долину, де вже купи
Уоружених стояли, —
Розділяла їх ріка.

„З сього боку чути крики:
„Га погані сміхованці!
Нині ми дамо вам знати,
Як то брати нас на кпи!“

А по другім боці річки
Тілько її чути сміх та регіт
Та різкеє, пенастанне
Те ослячеє „ія!“

Та на хвилю всї замовкли.
Бабучи в зелїзнії зброї
Дон Кіхота. Він поважно
В'їхав поміжних на міст.

„Люди добрі — мовив лицар —
Поки рушите до бою,
Я просив би вас подумать:
За що, по що биться вам?

„Ви на право, чи-ж то слїд вам
Ображать ся тим, у чім є
Славним маїстром ваш пан віїт?

„Ви на лїво, чи-ж то слїд вам
Голос божого створіня
Повертати на образу
І на пасміх ваших ближнїх?“

Тут закашляв ся наш лицар.
Замість нього Санчо Панза
Весело собі-ж підхопив:
„Хлопцї, геть образи всї!

„Погодїть ся по братерськи!
Адже й ви і ви від малку
Все їякали і ваші
Прадїди, дїди й батьки!

„Чим же тут вам ображать ся?
Ну-ко спільно, всї до гурту
Станьте враз і дружнїм хором
Втїшно крикнїмо: „ія!“

Тут промову Санчо Панзи
Заглушив великий репет
По обох боках ріки.

Сї гадали, що він лає
Їх за насміхи, а другі,
Вчувши крик його, озлились,
Буцім то він з них сміеть ся.

Геї, як хоплять за каміня!
Віден ї відти полетїли
І на лицаря ї на чуру
Здоровенні камінцї.

„Бийте, бийте тих приблудів!“
Так іякавцї кричали.
І кричали згідно з ними
Антіякавцї собі-ж.

Не минули дві хвилини,
А вже Дон Кіхот і Панза
Мов снопи на-серед моста
Повалились із сїдел.

Аж тепер опамятались
Роздратовані селяни
І подумавши, що вбили
Чужинців — у ростїч всї!

Та на щастє Дон Кіхот
Камінцем лиш в бік дістав,
Санчо Панза — не діставши.
Для безпеки сам упав.

А побачивши, що поле
Чисте, живо повставали
І на сїдла посїдали.
Далї в гори потягли.

XXII.

Гори, гори! Ось вже й гори!
Дзвінко клекотять потоки,
Тужно ліс шумить зелений,
Любо диха холодок.

На вершках тремтить проміне,
Вівці мов снїжні платочки
По зеленій полонині
Розтрусились тут і там.

А у дебрах мешка холод,
А у зворах днює сутїнь,
А в верхах кріслатих дубів
Тихий вітер шепотить.

Вечеріє. На поляниї
У глубокім, темнім лїсї
Розложились почувати
Санчо Панза й Дон Кіхот.

„Пане — мовить Санчо Панза —
Небезпечно тут у лїсї!
Ті злодюги, що ми з пут їх
Увільнили — тут сидять."

„Що-ж вони зробить нам можуть? —
Мовив лицар. — Срібла, злота,
Щоб закрали нам — не маєм.
А на бійку не підуть."

„Пане — мовив Санчо Панза —
Добре вам се говорити, —
В вас нема їм що й украсти,
А мені вкрадуть осла.

„То вже ви що хочте, дійте, —
Стереженого, як кажуть,
Стереже сам Бог. Сю нічку
Буду спать я на ослі."

„Ну, як хочеш, друже Санчо", —
Мовив лицар, розібрав ся,
Спутав свого Розінанта,
Ляг під дубом і заснув.

А в густім хащи за дубом
Злодій Джінес Пассамонте,
Що слідив їх всю дорогу,
Слухав слів тих і сміяв ся.

„Ну, чекай! — шептав злодюга —
Вже я дам тобі пізнати,
Що значить порядний злодій!
Ось лиш ти засни мені!"

Не минуло пів години,
На сідлі заснув наш Санчо
Тим твердим та непробудним,
Тим здоровим хлопським сном.

Джінес з близької кошари
Вилобув вузеньку дошку
І чотири рівні тики,
З тим до Санча він підлїз.

З разу розвязав попруги,
Під сїдло підсунув дошку,
Спер її на штири тики,
І осла з під Санча вкрав.

Пробудив ся Санчо з-рана —
Боже милий! Він на дощі,
Дошка на чотирех тиках,
А осла нема й слїду.

„Пане! Пане! — репетує —
Подивіть ся, що за диво!
Чи се чари, чи на правду
Хтось осла з-під мене вкрав?“

„Певно чари, друже Панзо, —
Мовив лицар — бо з-під пана
Щоб осла хто вкрав, про се я
В жадній книзї не читав.“

Сим не втїшивсь Санчо Панза,
Він почав рыдать і плакать
І на собі рвать волосе,
Голосити за ослом.

„Осле, осле мій коханий,
Вірний друже! Обізви ся!
Де ти дївсь і що з тобою?
Серденько моє потїш!

„Ти був щирий і розумний,
Працьовитий і терпливий,
Наче рідная дитина,
Наче син ти був мені!“

„Що-ж робить мені без тебе?
Як мені домів вертати?
Ох, я сирота нещасний,
Через тебе згину й сам."

Та на-раз, коли він плакав
І кричав, об землю бив ся,
З густих хащів розляг ся
Любий крик: : „І-я! І-я!"

„Боже! Що се?" — Кинувсь Санчо
У гущавину її за хвилю
Аж танцюючи з з утіхи
Своїого веде осла.

Вивів, кинувсь обіймати,
Морду сїрую цілує
І пестить довжезні вуха
І пестить і промовля:

„Де-ж ти був, мій бідний друже?
Як дістав ся ти з-під мене?
Де той чарівник поганий,
Що такий зробив нам жарт?"

„І той чарівник, мій друже" —
Обізвав ся Нассамонте,
Виступивши ся з за дуба
І регочучись як бик.

„І хотїв вам показати,
Що значить таланг злодійський, —
І за те, що через вас я
Вільний — ось вам ваш осел."

Щез у корчах Пассамонте.
Дон Кіхот і Санчо Панза
Ще довгенько дивувались
На отсей злодїйський жарт.

Поснїдавши, що там мали,
Далї рушили в дорогу,
Щоб знайти придатне місце,
Де покуту відбувать.

І заїхали у гори
Віковим покриті лїсом,
У яри глубокі й дебри,
Так, що й світа не видать.

„Тут менї придатне місце! —
Мовив лицар. — Тут лишу́ ся,
Аж від панї Дульчінеї
Не одержу добру вість.“

Там злїз лицар з Розінанта
І заходив ся писати
Лист любовний — та на лихо
Атраменту не було.

Ось він кров пустив із пальця
І на свисточку паперу
Лист надряпав і смолою
Із смереки залїпив.

Ну, та певно ви цїкаві,
Що стояло в тому листї?
Ось послухайте — не швидко
Трафить ся таке почуть:

„Многострунні інструменти
І пузатії пузони,
Арфи, цитри і цимбали,
Свиставки і пищавки —

„Епопеї, гименеї,
Мадригали, ні сонети,
Ані оди, ні баляди
Ані вірші, ні пісні

„Не достойні оспівати
Ані світу передати
Красоту твою, о пані
Дульчінее із Тобозо!

„Лиш одна для тебе слава,
Що тебе достойна, пані,
Се та слава лїл лицарських,
Про які ще світ не чув.

„Я, твій раб і твій невільник,
Лицар Дон Кіхот з Ляманші,
Віддання тобі, о пані,
Дульчінее із Тобозо!

„Вже гуде нїла Ляманша
Гомоном оружя мого,
Вже невинність тріумфує,
Зло ховає ся в нору.

„Та спочити я не смію,
Поки всї еспанські межі,
Поки світ не буде повний
Слави наших двох імен.

„І за тее лиш одного
Я благаю: хоч маленький
Знак прихильности твоєї,
Дульчінее із Тобозо!“

З листом тим поїхав Санчо,
А наш лицар, сам зіставши,
Нуж зітхать як міх ковальський,
Бить собою о траву.

Далї став ричать як вїл,
Хрюкать мов кабан, став землю
Рити, дертись по смереках,
Рачкувати як бидля.

Стрібував ходити троха
До гори ногами, тілько-ж
Гепнувшись задом в ломаче.
Дуже вїн потовк себе.

Утомившись ся сим дїлом,
Кинув ся копать коріне,
Та не знав, котре там добре,
Драптя всякого наїв ся.

Ой, почав живіт болїти!
Веть ся Дон Кіхот із болю,
Споминає Дульчінею,
Поки врешті не заснув.

XXIII.

Так минуло днїв чимало.
Дон Кіхот як скіпа висох
На покутї в темнім лїсї.
Де то Санчо пробував?

Він поїхав не в Тобозо,
А до дому. Був у жінки,
Був у домі Дон Кіхота,
В голяря і в панотця.

Всїм про дивнії пригоди,
Про побіди незабутнї
Свого лицаря докладно
І широко розповів.

Аж об полї бився руками
Панотець, і став він думать,
Як би лицаря з пустинї
Знов на розум навести.

Врешті видумав він хитрий
Плян і вислав Санчо Панзу,
Щоб їс лицарю в пустиню
Сю від Дульчінеї вість.

„Ваша славна, преосвітла
І незрівняна богиня
Засилає вам поляку
І домів велить вертать."

Але лицар так відмовив:
„Не осмілю ся заглянуть
В синї очи Дульчінеї,
Поки слава моїх дїл

„Не буде лунать широко,
Не обійме всього світа.“
Инший плян придумать мусїв
Щиросердий панотець.

Раз, коли преславний лицар
Відбував свою покуту,
Перед ним нараз явилась
Гарна дама на кони.

З нею на прекраснім мулї
Лиш один слуга був. Дама,
Вздрівши лицаря, упала
На колїна перед ним.

„Славо славная Ляманші —
Почала вона благати —
Я покривджена, нещасна
Ось до стіп твоїх іду.

„Я царівна етіопська
Із країн Мікомікону, —
Велитень один поганий
З царства геть прогнав мене.

„Сиротою в край еспанський
Приплила я; тут-же слава
Вашого ймення приводить
З просьбою мене до Вас.

„Лиш на Вас моя надія
І на Вашу сильну руку.
Як Ви велитня страшного
Не побєте — згину я.“

„Панї — скрикнув славний лицар —
Все, що маю, все, що можу,
Я для вас готов зложити!
Їдьмо в ваш Мікомікон!“

Зараз взяв на себе зброю,
Санчови велів сїдлати
Розінанта і швиденько
Рушили в Мікомікон.

Швидко їхали, та краї був
Не близенький, аж над вечір
Стали в тім шинку, де Санчо
Так на коцах прогуляв ся.

Там-же папотець чекав їх —
(Бо царівна етіопська,
То не хто був, лиш сестрінка
Економки Дон Кіхота,

А слуга її — голяр був,
Що у змові з папотцем
Се придумав, аби з лїса
Вивабить борця на світ.)

Дуже змучений був лицар
І не знав, куди заїхав,
Лиш проснв, аби швиденько
Зладили йому вечерю.

Завели його два слуги
Деśь далеко і поклали
В ліжко спати; мов поліно
Зарар лицар наш заснув.

Чи коротко він, чи довго
Спав отак — мовчить переказ.
Раптом будить ся: палає
Свічка в нього при ногах.

А напроти себе бачить
Він страшенну, дику морду,
Що вемішаючись огидно
Вихиляєсь з темноти.

„Га, то велитень поганий,
Ворог мій з Мікоміконy.“ —
Думав лицар і з постелї
Схопившись за меч хапа'.

„Стій, поганче!“ — крикнув грізно,
І як був в одній сорочці,
Кинув ся з мечем у тої бік,
Де страшенну морду вздрів.

Але диво, з полуп'ятьми
Вихилилось ще з десяток
Морд таких же, глупо-грізно
Всї на лицаря глядять.

„Стійте, кляті супостати! —
Крикнув лицар, — не гадайте,
Що погані ваші пики
Можуть налякать мене!“

І що сили рубонув
Він мечем, і полила ся
Кров червона з величезних,
Преногаших тих голов.

Зерещить наш храбрий лицар
І рубає тай рубає,
Та кістки вже в крови бродить. —
Ворог головінй упав.

Нагло двері відчинились,
І заляканий коршмар
Вбіг без духа. „Боже — крикнув, —
Що тут стало ся таке?“

А побачивши, що сталось,
Мало не зомлїв. „Проклятий —
Крикнув він до Дон Кіхота —
Чи сказив ся ти зовсїм?

„Враже, що тобі зробили
Шкіряні мої боклаги?
Ой, пропав увесь мій запас,
Все червонеє вино!“

І на лицаря він кинувсь
Та давай його товкмачить
Кулаками, аж прибігли
Та розборонили їх.

Ледво-не-ледво уговкав
Коршмаря розумним словом
Панотець, усяку шкоду
Обіцяв йому сплатить.

Але Дон Кіхот велично
Вбравшись вийшов із пивницї.
І княжнї Мікомікону
Пренокірно поклонив ся.

„Бог поміг менї, о панї!
Ворог наш лежить убитий
Голова його страшенна
В крови плаває онтам.

„Хоч він сам з помічниками
Сонного мене наскочив,
То прийшлось йому зазнати
Сили мойого меча.

„А тепер вертайте пані
Весело до свого краю...“
Та в тій хвилин сталось диво.
Ставсь нечуваний скандал.

Стало ся такеє диво,
Про яке в лицарських книгах
Не писали, про якеє
В світї не чував нїхто.

Що там сталось, як скінчилась
Ся предивная пригода,
Се почує, хто дослухать
Схоче повість до кінця.

XXIV.

Враз нї сїло, анї впало,
З брязком відчинились двері.
І невидана, страшлива
Впала до шинку юрба.

Десять велитнїв грубезних,
З головами мов колоди,
Чорних, мов із салькі родом,
Втепенилось до шинку.

Язики у всіх довжезні,
А червоні, аж криваві,
Ще й закладені за пояс —
Аж огидливо глядіть.

Не говорячи ні слова,
Кинулись на Дон Кіхота,
І скрутили руки й ноги
Лицарю в один момент.

Не говорячи ні слова,
Лицаря, мов сніп бобовий,
Взяв із них один на плечі,
І з шинку на двір понїс.

Там стояла на колесах
Збита з лат велика клїтка,
В клїтку лицаря всадили,
Розвязавши з мотузків.

Не злякав ся храбрий лицар,
Тільки дуже дивував ся,
Жалував лишень одного,
Що не був при зброї він.

„Санчо! — крикнув — де, ти, Санчо?“
„Ось я, пане! — обізвав ся
Санчо Панза — ось я близько,
Та не можу помогти вам!“

„Що-ж тобі, небоже Санчо?“
„Ой, якісь страшні погані
Вхопили мене й за ноги
Привязали до осла.

„На ослї сиджу, нещасний,
Та не можу з нього злїзти!“
„Тихо, Санчо — мовив лицар —
Видно, чари се якісь.

„Жаль лиш, що при мнї не має
Анї зброї, брате Санчо,
Анї мого Розінанта.“
„Розінант ось тут при мнї!

„І на ньому ваша зброя,
Вся привязана, мій пане!“
Мовив Санчо. — „Слава Богу!“
Мовив славний Дон Кіхот.

„Але де ми, брате Санчо?
Бо менї здалось, що кляті
Ті поганцї миль зо сотню
Занесли мене в руках.“

„Нї, мабуть ми на подвірю
Тої клятої коршемки,
Де сю нїч ми ночували.
Тілько що тепер тиша.

„Паче вимерли усї в нїй.
І нема й живого духа.
Але гляньте, пане любий, —
Ось звнов ідуть вони!“

Справдї велитнї погані
Знов явились і пригнали
Пару воликів, до воза
З клїткою їх припрягли.

Скочив лицар наш у клітці,
Вздрівши своїх супостатів.
„Стійте, кляті! Що ви з нами
Робите, скажіть мені!“

Але велитні ні слова,
Наче-б їм позакладало.
Замахнули батогами —
Звільна рушили воли.

Заскрипів старий возище,
Рушили за ним припяті
Санчо Панза на ослі,
За ослом же Розінанте.

Та як в браму виїздили,
Залунав страшливий голос
(Се голяр ревів укритий
В голубятнику край брами):

„Слухай, славний Дон Кіхоте!
Не жури ся, не смути ся!
Ся хвилевая неволя
До добра тебе веде!

„Я тут Каракуліямбро,
Чародій з Мікомікону —
Вічний я тобі до гробу,
Що ти велитня убив.

„Се мої могутні чари
Від погибелї страшної
Ось тепер тебе ратують —
Злайсь на мене й будь спокійний.

„Я веду тебе незримо.
Де тобі велю спинить ся,
Там пробудь, аж знов до слави
Зорі призовуть тебе!“

Вчувши голос той, пан лицар
Заспокоїв ся, і звільна
Покотила ся ляндара
З Дон Кіхотом в лім його.

Ніч була. Заснув у клїтці
Лицар, а як пробудив ся
Рано — бачить, що він дома,
Економка ось при нім.

„Що зо мною?“ — мовив лицар. —
„Пане любий, пострашенні
Велитні учора нічю
Вас ло до дому привезли.

„А найстарший з них вам остро
Наказав ось тут чекати,
Поки сам він не покличе
Знов вас слави добувать.“

„Добре, добре!“ — мовив лицар,
Але в серци щось так сумно.
Важко так йому зробилось,
Мов би все ще в клїтї був.

Чув себе таким безсильним,
Збитим, змученим, нещасним
І позбавленим пам'ї.
Що весь день той не вставав.

К вечеру прийшов до нього
Піп-отець, прийшов голяр,
Привітать його з дороги
І розмовою розважить.

Та не радо розмовляв
Дон Кіхот, а все в задумі
Слухав, слухав їх розмови,
Поки не пішли вони.

Другий день було не лїпше.
Дон Кіхот лежав недужий,
Ані їсти, ані пити,
Ні балакати не міг.

Не минули дві неділї,
Як до смертної постелї
Дон Кіхота всї зібрались,
Хто лиш знав його в селї.

„Слухайте, брати кохані.
Слухайте і ви панотче, —
Недво дихаючи мовив
Славний лицар Дон Кіхот. —

„Лежачи отсе недужий,
Задячивсь у путь далекий,
Я докладно передумав
Все, чим гриз ся за життя.

„Промишув вже час лицарства,
І дурний був весь мій почин
Відновить його: на пишний
Шлях тепер весь світ пішов.

„Та не жалую я того,
Що робив, хоч не одному
З вас дурними видають ся
Щирі змагання мої.

„І не жалую й крихітки
Відхилити з сього світа,
Що дурними мій вважати
Щирі змагання мої."

Се було остатнє слово
Дон Кіхота. Він зітхнув,
Обернув ся, простягнув ся.
І на вічний сон заснув.

SINDIN SECT. FEB 8 1980

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
3948
F7P7
1913a

Franko, Ivan
Pryhody Don Kikhota

24

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 26 07 05 019 6